

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 77 · 5. mai
Sesjonen 2020–2021

Fra 1. oktober 2019 har Stortinget innført ny voteringsordning med faste votingstidspunkter. Derfor vil saksreferat og tilhørende votering i perioder være i ulike hefter. Dette er markert i referatet.

Møte onsdag den 5. mai 2021 kl. 10

President: Tone Wilhelmsen Trøen

Dagsorden (nr.77):

1. Muntlig spørretime
2. Ordinær spørretime
3. Referat

Presidenten: Presidenten vil av smittevern hensyn foreslå at publikumsgalleriet holdes stengt under dagens møte. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 1 [10:00:19]

Muntlig spørretime

Presidenten: Stortinget mottok mandag meddelelse fra Statsministerens kontor om at statsminister Erna Solberg vil møte til muntlig spørretime.

Statsministeren er til stede, og vi er klare til å starte den muntlige spørretimen.

Vi starter da med første hovedspørsmål, fra representanten Jonas Gahr Støre.

Jonas Gahr Støre (A) [10:00:40]: Det er mange som har stått på ekstra gjennom dette spesielle året vi har bak oss, og jeg vil i dag trekke fram dem som jobber tette på barna og ungdommene våre. Hver dag går lærere, barnehagelærere og andre ansatte i skoler, barnehager og barnevern på jobb for å gi barna våre mest mulig trygghet i en utrygg tid, og de gjør en fantastisk jobb. Mange av dem er slitne. De har en krevende håndtering av smittevernregler, mange ekstraoppgaver og beskjeder om endringer som kommer fra en dag til en annen – på toppen av en yrkeshverdag som allerede var hektisk, og hvor mange følte seg utilstrekkelige.

En av dem som ga seg som lærer i vinter, Elin, fortalte til TV 2 at det var tre grunner til at hun ga opp et yrke hun egentlig mente var drømmeyrket. For det første: Hun orket ikke lenger den enorme arbeidsmengden og det å være alene i klasserommet. For det andre følte hun seg ikke lenger trygg på jobb, fordi hun var uvaksinert og hver dag ble eksponert for mulig smitte, og hun følte seg for det tredje som en brikke i et system som var mer opptatt av å nå alle målene enn å ha fokus på læring og lek.

I januar kom en undersøkelse som viste at over halvparten av lærerne har søkt eller vurderer å søke jobb utenfor skolen. I tillegg til dette søker altfor få seg inn på lærerutdanningen. I fjor var det nedgang – stor nedgang – i opptaket for både grunnskolelærere og lektor, og for neste år vil over 500 færre søkere bli lærere sammenlagt med i fjor.

På tampen av disse åtte årene styrer Høyre mot en dramatisk lærermangel. Hvordan kan statsministeren

stå og se på dette, og hvilke tiltak har hun tenkt å sette inn for å motvirke denne alvorlige situasjonen?

Statsminister Erna Solberg [10:02:37]: Jeg er enig i at læreryrket er et av de absolutt viktigste yrkene Norge har. Det å ha ansvar for å kunne hjelpe til med å gjøre våre barn beredt til voksenalderen, er viktig. Det er et viktig yrke, og derfor har det vært høyt prioritert for denne regjeringen å løfte statusen. Derfor ble vi innvalgt i 2013 på et program som var tydelig på et løft for etter- og videreutdanning for lærere, fordi 70 pst. av lærerne da ga uttrykk for at de trengte etter- og videreutdanning for å kunne mer. Dette har vi altså oppfylt, og vi gjennomfører det i stor stil fortsatt, for det er alltid nye mål å sette seg for å kunne bli godt utdannet.

I tillegg sa vi at vi skulle løfte karakterkravene og stille kompetansekrav i kjernefagene til alle lærere. Vi har løftet karakterkravene. I 2013 var Arbeiderpartiet enig, og da vi bestemte oss for bare å gjøre det i matematikk, fikk vi kritikk fra Arbeiderpartiet for at vi ikke gjorde det i flere fag. Jeg forstår at de nå har forandret politikken sin på dette området. Men det er ganske viktig, og vi har lært noe om hvordan vi får ferdige lærere. Det er nemlig sånn at frafallet i lærerutdanningen har vært stort over mange år, og hovedfaget folk har strøket i, er matematikk. Det har vært mange store oppslag om det. Nå er gjennomføringsgraden i lærerutdanningen høyere. Det betyr at selv om det kanskje er noen færre som søker, litt færre som er kvalifisert, så får vi kanskje flere lærere fremover.

I tillegg har vi gjort mye med etter- og videreutdanningen, med statusen, gitt kompetanseheving for å sørge for at alle elever kan møte en godt kvalifisert lærer i klasserommet. Vi øker antallet lærere i klasserommene, for vi har lagd en lærernorm. Kristelig Folkeparti har tatt ansvar for den, men også før det hadde vi sagt at for å kunne satse på tidlig innsats, måtte vi ha flere lærere. Derfor lå det allerede penger inne til flere lærere i de budsjettene regjeringen la frem.

Jonas Gahr Støre (A) [10:04:41]: Ingen av disse svarene svarer på den utfordringen denne læreren, som nå har valgt å slutte, tar opp, og som er den typen svar vi får fra lærere i dag: arbeidsmengden, å være alene i klasserommet, være utrygg på jobb og at man er brikke i et system som er mer opptatt av å nå mange mål, enn av å ha fokus på læring og lek.

Arbeiderpartiet er for treffsikre kunnskapskrav, men det er jo rart å skulle si nei til at en elev som har 6 i norsk, men 3 i matte, kan bli norsklærer. Det er det vi ønsker å fokusere på og gjøre mer treffsikkert. Men det statsministeren har beskrevet som hennes løft – vi er kjent med det, etter- og videreutdanning er vi for, vi har støttet det, det begynte i vår tid, og vi har bevilget det i våre budsjetter – er den situasjonen som er reell i skolen

i dag, hvor lærere slutter, og stadig flere vil slutte. Hvorfor tror statsministeren at opptil halvparten av dem som jobber i skolen, nå tenker på et annet yrke, hvis det er så rosenrødt som det statsministeren har beskrevet?

Statsminister Erna Solberg [10:05:36]: Virkeligheten er nok sånn at har man 6 i norsk, er det lite sannsynlig at man har veldig dårlig matematikkarakter. Det kan sikkert finnes et eller annet eksempel, men generelt er det ikke sånn. Det hjelper ikke på det faktum at alle lærere som blir lærerutdannet i Norge, har obligatorisk matematikk, og når man får strykprosenter som vi hadde, hvis man går 15–20 år tilbake i tid, på 60 og 70 pst. i matematikk på noen læresteder fordi kvalifikasjonsgrunnlaget var for lavt i matematikk, blir man altså ikke ferdig lærer. Vi er opptatt av at man blir ferdig lærer.

Så er Skole-Norge sånn: Hvis man bare har perspektiv på de store byene, kan man tenke at man bare underviser i norsk, men de fleste skoler i Norge har lærere som underviser i flere fag, og man underviser f.eks. i matematikk. Kan man ikke elementær brøkgregning, klarer man ikke femteklassepensumet i norsk skole, og det er faktisk det som er en av de største strykforekomstene. Derfor er det en sammenheng i det vi gjør, og dette bidrar altså til at vi får flere lærere ut av lærerutdanningen. Det burde representanten Gahr Støre være glad for.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – Jonas Gahr Støre.

Jonas Gahr Støre (A) [10:06:40]: Problemet er at det er flere lærere ut av skolen, og for andre gang svarer ikke statsministeren på det.

Et annet tema jeg har tatt opp med henne før, er at en konsekvens av denne lærermangelen er at 50 pst. av dem som gir spesialundervisning, er ufaglærte. Spesialundervisning er spesielt viktig undervisning for utsatte grupper. Nordahl-utvalget dokumenterte at halvparten av spesialundervisningen gjennomføres av assistenter. De gjør en god jobb, men det er altså ikke det målet vi skulle satt. Under pandemien har VG dokumentert at 9 500 elever mister timer de har krav på i spesialundervisning og tilpasset norskopplæring. De mest sårbare blir altså taperne. Det er en utfordring vi må ta tak i etter pandemien. Men det er altså slik at bakdøra står i dag på vidt gap, og fra 2013 til i dag har det i snitt vært 25 pst. flere ukvalifiserte i skolen enn før 2013.

Er statsministeren tilfreds med dette, og mener hun dette er et riktig tilbud til elevene? Og igjen: Kan hun kommentere hvorfor det er så høye tall på lærere som vil ut av skolen?

Statsminister Erna Solberg [10:07:47]: Dette var flere spørsmål. Til det siste spørsmålet: Jeg skjønner at

dette året har vært belastende. Det har vært veldig krevende å være lærer dette året. Det skal vi ha stor respekt for. Det å gå på gult og rødt tiltaksnivå og å ha digital undervisning og ikke vite fra uke til uke, for lærere som har stor selvrespekt og ønsker å gjøre det beste for sine elever, er selvfølgelig veldig krevende. At det blir tungt, og at det gjør at man kan føle at det er vanskelig nå, det har jeg stor forståelse for. Men heldigvis blir det bedre, for når vaksinene rulles ut, når gjenåpningen er der, går vi tilbake igjen til normalsituasjonen i norske skoler.

Når det gjelder spørsmålet om spesialundervisning, var det nettopp dette regjeringen satte søkelyset på da vi nedsatte Nordahl-utvalget: Vi ville se på hvordan vi kunne gjøre spesialundervisningen bedre. Det var derfor vi leverte en stortingsmelding i begynnelsen av denne perioden, om tidlig innsats, hvor vi systematisk følger opp. Det er derfor vi også gir flere lærere videreutdanning i nettopp spesialundervisning fremover, og har det som mål. Vi skal ikke la de som har størst problemer i norsk skole, de som trenger ekstrahjelp, møtes av ufaglærte. De skal møtes av faglærte.

Presidenten: Jonas Gahr Støre – til oppfølgings-spørsmål.

Jonas Gahr Støre (A) [10:08:55]: Det holder jo ikke å nedsette et utvalg hvis tallene viser at antall ufaglærte går opp, og at halvparten av dem som gir spesialundervisning, ikke har den kvalifikasjonen som skal til. Dette er et faktum ute i skolehverdagen, og statsministeren forteller om alle de andre tiltakene. Dette er et faktum, at søkningen til lærerutdanningen går ned, er et faktum, og at folk ønsker seg ut av skolen, er et faktum. Statsministeren har ikke svar på disse poengene.

Ja, de kommer tilbake til en normalsituasjon etter pandemien, men som veldig mye annet virker pandemien som et forstørrelsesglass på de temaene som var før pandemien. Der mener jeg at regjeringen ikke har svar på hvordan vi skal møte den lærermangelen Norge er på vei mot. Vi har mange spørsmål knyttet til fagarbeidere og omsorgsarbeidere, men nå ser vi det også for lærere.

Vi har her i salen fått dokumentert at Høyre som beredskapsparti ikke lever opp til de kravene som stilles, og nå er det Høyre som kunnskapsparti som svikter, fordi lærerne, de viktigste i skolen, er en utsatt ressurs, de er på vei ut, og statsministeren har ikke svar på dette.

Statsminister Erna Solberg [10:09:58]: Vi har jo svar. Vi har massevis av svar, som Arbeiderpartiet i begynnelsen var enig i. Når de la seg etter oss før valget i 2013, når de skjønte at den rød-grønne skolepolitikken hadde spilt falitt, bestemte de seg for at de var mer for fagkrav og mer kunnskap for lærerne – alt det vi nå har

gjennomført, og som de valgte ikke å gjennomføre da de satt i regjering.

Så sa vi at neste skritt, i 2017, var tidlig innsats. Nå har vi tatt det store løftet for etter- og videreutdanning, som fortsetter, men så tar vi tidlig innsats. Der går nettopp spesialundervisningen inn som en av de viktige delene. Derfor jobber vi nå med å få flere faglærte, med å gi dem tilleggsundervisning og kunnskap. Det er derfor vi snur bruken av penger fra Statped til kommunene, sånn at vi flytter dem som jobber med spesialpedagogikk, nærmere, inn i klasserommet. Dette leverte vi en stortingsmelding om for tre og et halvt år siden, som er behandlet her. Det var relativt stor enighet om tiltakene, som vi nå ruller ut.

Så tvert imot: Vi har svar. Arbeiderpartiet har ingen nye ideer.

Presidenten: Jonas Gahr Støre – til oppfølgings-spørsmål.

Jonas Gahr Støre (A) [10:10:58]: Problemet er at svarene og stortingsmeldingene og rapportene statsministeren leverer, ikke treffer i skolehverdagen, ikke treffer dem som er de viktigste der ute, og som skal levere resultatene.

Men la meg gå ett skritt videre. Den kvinnen jeg nevnte, som sa opp i skolen, pekte på dette med vaksinerings. Ansatte i skoler og barnehager kan ikke beskytte seg med avstand og verneutstyr, slik andre som er på jobb fysisk, kan. Arbeiderpartiet ba tidligere i år om at ansatte i skoler og barnehager burde få sin plass i vaksine-køen. Det ble da avvist.

Nå har Verdens helseorganisasjon sagt at personell som jobber med barn og unge, bør prioriteres i fase 2 av vaksinestrategien. Jeg merket meg at Folkehelseinstituttet kom med sitt faglige råd 7. april og åpnet for å la de ansatte i skoler og barnehager rykke fram i vaksine-køen. Kunnskapsministeren sa at man har gitt et oppdrag til FHI om å revurdere vaksinestrategien.

Nå er det ikke lenge igjen av dette skoleåret, men det er fortsatt tid, og de som jobber i barnevern og med andre utsatte barn som trenger oppfølging, skal også jobbe om sommeren.

Vil statsministeren vurdere å endre strategien for å sikre disse menneskene vaksinerings?

Statsminister Erna Solberg [10:12:07]: Lærerne er kjempeviktige, men de viktigste i skolen er barna. Det viktigste er de elevene som skal gå der og få undervisning. De møter nå flere faglærte lærere. Selv om det er flere ufaglærte i skolen, er det flere i skolen totalt sett. Hver elev møter altså flere som er faglærte og som har utdanning, fordi vi har satset mye de siste årene.

Så er det sånn at det tar tid å snu skolen på noen av disse områdene, ikke minst å gi nok kompetanse og etterutdanning, men den innsatsen vi har på tidlig innsats, der Arbeiderpartiet f.eks. var imot å lovfeste retten til intensivopplæring i basisfagene, er en viktig hjelp til disse barna.

Når det gjelder vaksinestrategien, venter vi på det. Vi er ikke kommet til fase 2 i vaksinearbeidet ennå. Det som er mitt spørsmål tilbake igjen, og jeg vet at jeg egentlig ikke skal gjøre dette, så unnskyld meg, men vil Arbeiderpartiet på noe tidspunkt si at de mener lærerne skal vaksineres før de ni prioriterte utsatte gruppene, eller er de i neste fase? I så fall er det sånn at neste fase ennå ikke er begynt.

Presidenten: Jonas Gahr Støre – til oppfølgings-spørsmål.

Jonas Gahr Støre (A) [10:13:15]: Det viktigste er barna, sier statsministeren. Ja, men mitt poeng er at for at barna våre skal ha det trygt i de timene vi ikke er sammen med dem, skal de også lære av trygge folk på jobb, de som møter våre barn og unge. De som står i disse jobbene nå, har opplevd et år med utrygghet. De er ikke beskyttet. Det er sterke historier. En ting er skolehverdagen, en annen ting er barn med spesielle behov i barnevernet, barn med utviklingshemninger osv., som møter voksenpersonell som ikke er vaksinert.

Min oppfordring er bare veldig sterkt å se denne gruppen, betydningen av dem, for jeg tror at toppen for Elin, som sa at hun skulle slutte, var nettopp dette, det var den dråpen som fikk begeret til å flyte over slik at hun sluttet: en arbeidsdag som var for krevende, der hun var alene i klasserommet, med altfor mange uspesifiserte målkrav og testkrav, og nå dette på toppen.

Skal vi være trygge for at ungene våre har det bra i skolen, må vi også være trygge for at dem som møter barna våre, har beskyttelse og vaksine, og det bør prioriteres.

Statsminister Erna Solberg [10:14:19]: Jeg merker meg at Arbeiderpartiet ikke har – det hadde de ikke i forrige spørretime heller, da kunnskapsministeren ble spurt om dette – noe svar på hvor de selv mener at lærerne skal settes i denne prioriteringsgruppen. Dette er det avgjørende. Vi vaksinerer nå fortsatt personer fra 18 til 65 år med underliggende sykdommer. Det er hovedvaksineringsen – pluss at vi nå vaksinerer ned til dem som er over 45 år. Det har hele tiden ligget i vaksinestrategien, som altså er de ni prioriterte gruppene.

Så begynner vi med massevaksinerings når vi er ferdig med det. På det tidspunktet har vi sagt at vi skal få en rapport og gå gjennom den og se hvordan prioriteringene skal være. Det er det området der vi har oppfattet,

også fra lærerorganisasjonene, at det er naturlig å se på om vi skal prioritere lærere.

I tillegg er det sann at det ikke er en overhyppighet av smitte blant lærere, med unntak av lite grann i de mest utsatte bydelene i Oslo. Statistisk sett er det andre grupper som er mer smitteutsatt.

Presidenten: Roy Steffensen – til oppfølgingsspørsmål.

Roy Steffensen (FrP) [10:15:39]: Jeg hører at representanten Gahr Støre har lest statistikker over hvor mange lærere som søker seg til lærerstudiet, men har glemt å lese hvor mange som kommer ut. Det er faktisk 1 900 lærere som blir uteksaminert i året nå, mot 1 200 da de rød-grønne styrte.

I tillegg til lærernes kompetanse og Lærarløftet, som Fremskrittspartiet har vært med og satt i gang, ønsker jeg å snakke litt om de fysiske arbeidsforholdene for lærere og elever. NRK meldte nylig at tusen norske skoler har for dårlig innelima. Det rapporteres om unormal vekst av muggsopp, ventilasjonsanlegg som ikke virker, og mange som har astmaplager. I en forsk rapport anslås det at vedlikeholdsetterslepet bare på norske skoler er på ca. 160 mrd. kr. Hva mener statsministeren bør gjøres for å bedre innelimaet på norske skoler, sånn at arbeidsforholdene for lærere og læringsmiljøet for elever blir bedre?

Statsminister Erna Solberg [10:16:39]: Jeg mener det er viktig at man sørger for at man har gode læringsforhold, og at man har godt innelima og godt luftingsanlegg i alle norske skoler. Jeg mener dette er et ansvar for kommunene å prioritere og å sørge for at de vedlikeholder skolebyggene sine bedre enn det de har gjort så langt. Det er forskjell på kommuner. Bergen kommune tok et ganske stort løft for å komme opp på et mye bedre nivå. Da er det viktig at man istedenfor å gjøre det som ofte har skjedd i kommunesektoren, at man unnlater å opprettholde vedlikehold, tvert imot også bidrar til at man vedlikeholder kontinuerlig, sånn at ikke det store forfallet skjer på nytt i nye runder. Det er en av grunnene til at man har en målsetting om et driftsresultat på pluss for kommunesektoren i de retningslinjene vi forsøker å jobbe etter, for at det skal være nok penger til å gjøre disse investeringene og ta det årlige vedlikeholdet. Men jeg har lyst til å si at det er kommunene som har ansvar for det vedlikeholdet som skjer av bygningene.

Presidenten: Roy Steffensen – til oppfølgingsspørsmål.

Roy Steffensen (FrP) [10:17:41]: Jeg hører at statsministeren peker på kommunene og viser til at det er

de som har hovedansvaret, og det er jo riktig. Men kommunene har vist at de ikke har vilje til å prioritere dette. Da bør Stortinget vurdere om vi bør ta et visst ansvar.

Vi kan få til store løft hvis vi jobber målrettet. Da landet hadde en Høyre-Fremskrittsparti-regjering, ble det satset offensivt på å redusere vedlikeholdsetterslepet på vei og jernbane. Det hadde fått utviklet seg i negativ retning i flere tiår, men resultatet har blitt økte bevilgninger til vedlikehold, redusert forfall og økt trafikk-sikkerhet.

For Fremskrittspartiet er det også viktig at lærere og elever har et godt fysisk og psykososialt miljø på skolen. Dagens forfall på skolebygg skaper dessverre dårlige fysiske arbeidsforhold ved skolene, og da er spørsmålet, siden vi fikk det til på samferdsel: Hvordan vil statsministeren stille seg til et initiativ til en plan for å pusse opp norske skolebygg, og sånn få bedre læringsmiljø for elevene og arbeidsforhold for lærerne?

Statsminister Erna Solberg [10:18:45]: Det veivedlikeholdsetterslepet som vi justerte – vi har tatt et stort løft i denne regjeringsperioden – er det statlige ansvarsområdet. Så har vi i Nasjonal transportplan lagt inn mer penger til fylkesveier for å sikre at dette også skjer. Vi har noen overføringer hvert eneste år, hvor vi har økt noe mer på fylkesveier enn det som har vært tidligere. Men vi har ikke gått inn med store vedlikeholdspaker for vei i kommuner eller fylker, og det har vi heller ikke gjort her. Vi har en rammeoverføring til kommunene, hvor vi forutsetter at de både skal gjennomføre investeringer i skolebygg og investere i vedlikehold for å sørge for et godt læringsmiljø. Mange kommuner gjør jo det. Mange kommuner har bygd nye skoler. Ikke minst har mange fylkeskommuner bygd ganske store og flotte nye skoler med veldig godt læringsmiljø.

Presidenten: Marit Arnstad – til oppfølgingsspørsmål.

Marit Arnstad (Sp) [10:19:57]: Verken Fremskrittspartiet eller Høyre virker synlig bekymret over lærerrekutteringen. I tillegg til at mange forsvinner fra læreryrket, har søkertallet til grunnskolelærerutdanning 1–7 gått ned med 22 pst. i løpet av to år. Det er ganske alvorlig. Erfarne allmennlærere er jo heller ikke i regjeringens øyne lenger ferdige lærere. De skal avskiltes fra 2025. Det betyr at mange erfarne, gode lærere på min og statsministerens alder kommer til å gå ut av skoleverket, kommer til å slutte. Det har vi ikke råd til, for hvis allmennlærere presses ut av skolen samtidig som rekrutteringen til lærerutdanningen svikter, trenger en ikke firer i matematikk for å forstå at det blir vanskelig

for veldig mange skoler å få kvalifiserte lærere i årene som kommer.

Statsministeren sier at hun ønsker at alle skal ha kvalifiserte lærere. Det er veldig mange som ikke har det i dag. Hva foretrekker regjeringen egentlig – å la elevene undervises av erfarne allmennlærere som er utdannet før 2014, eller ukvalifisert arbeidskraft?

Statsminister Erna Solberg [10:21:06]: Vi foretrekker å gi barna våre det beste: gode lærere med oppdatert kunnskap. Derfor har vi prioritert milliardbeløp til nettopp dette i denne regjeringens periode. Derfor oppfordret vi alle kommuner – ganske tidlig i dette arbeidet sa vi at alle kommuner må kartlegge kompetansebehovene i sin kommune, de må velge ut hvem som må ta etter- og videreutdanning for å opprettholde sin kompetanse, de må prioritere at de får muligheten til å gjøre det, sånn at de fortsatt har gode lærere. Det forutsetter jeg at norske kommuner faktisk gjør, at de setter seg ned og snakker om at her har vi x antall personer ansatt. Det er et kommunalt ansvar å ta vare på sine ansatte og sørge for at man gir tilbud. Staten betaler masse for nettopp å sørge for at alle disse blir kompetente, at innen 2025 skal norske elever møte lærere med frisk kompetanse innenfor de fagfeltene de skal undervise i. Det er viktig for å løfte kunnskapen i norsk skole. Dette er en kjærlighetserklæring til norske lærere. Vi gir dem det alle egentlig ønsker seg: oppdatert kunnskap.

Presidenten: Vi går da videre til neste hovedspørsmål.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:22:29]: Norge har et av verdens beste helsevesen, men når det kommer til godkjenning av nye medisiner og behandlinger, er vi i bakleksa. Mange syke nordmenn får ikke den behandlingen de trenger, og det fører til unødvendig lidelse og for tidlig død.

En fersk rapport viser at norske pasienter venter lenger på nye medisiner enn pasienter i andre land. Norge ligger på sjuende plass av totalt ti land med tanke på tilgjengelighet for sykehusprodukt – når en sammenligner med andre sammenlignbare land i Europa. Det er ikke godt nok. Hele 30 pst. av alle produkter som ble godkjent av europeiske legemiddelmyndigheter fra 2015 til 2019, er ikke tilgjengelig i Norge ennå.

I underkant av 50 pst. av de legemidlene som ikke er tilgjengelig for norske pasienter, har det blitt søkt om godkjenning for, men de er ennå ikke blitt godkjent av Beslutningsforum. Når Beslutningsforum bruker altfor lang tid på å godkjenne eller avvise legemidler som allerede har gått gjennom den strenge og omfattende godkjenningsprosessen til de europeiske legemiddelmyndighetene, er det norske pasienter som rammes.

Rapporten viser at det særlig er legemidler for sjeldne sykdommer som ikke er tilgjengelig for norske pasienter, stikk i strid med vedtaket til en samlet helse- og omsorgskomite, som i behandlingen av prioriteringsmeldingen understrekte at behandlinger med god nytte for sjeldne sykdommer med høy alvorlighetsgrad skulle bli prioritert.

Mitt spørsmål til statsministeren er: Hva tenker statsministeren om at legemidler som andre land i Europa tilbyr sin befolkning, blir avvist av norske helsemyndigheter med begrunnelsen at de ikke er kostnads effektive?

Statsminister Erna Solberg [10:24:18]: Helsevesene i ulike land er veldig forskjellige. Mange land har et forsikringsbasert helsevesen, noe som bidrar til at det blir veldig ulik tilgang til nye legemidler. Selv om et legemiddel er godkjent i et land, betyr det ikke at det er tilgjengelig for befolkningen i det landet. Det er avhengig av om den forsikringsordningen eller den helsefinansieringsordningen man har i det landet, vil betale for det.

I Norge har vi et skattefinansiert helsevesen, som jeg synes det er veldig bra at vi har. Det bidrar til at alle, uansett bakgrunn, uansett hvilken tilknytning man har til arbeidslivet, får lik tilgang til å kunne få hjelp og behandling. Det er ikke perfekt med tanke på sosiale forskjeller, men det er bedre, og et bedre grunnlag, enn i mange andre land. Det betyr også at vi på noen områder må ha noen prinsipper for hvor mye vi bruker på ulike behandlingsformer. Da har vi altså et beslutningsforum som vurderer nytten av behandlinger, som vurderer den helsemessige gevinsten av det knyttet til de ulike områdene.

Så har vi under denne regjeringen hatt en betydelig økning i muligheten til å kunne prøve ut ny behandling. Men disse prioriteringene må vi fortsatt ha i vårt helsevesen, for hvis man prioriterer en sykdom med muligheter, men lav nytte for noen, der det koster mye, vil det gå ut over hva man har tilgjengelig for å kunne behandle andre, som kanskje ville ha større nytte av den behandlingen som da ikke vil være tilgjengelig. Vi kunne selvfølgelig ha levd i en verden hvor vi har ubegrensede økonomiske ressurser. Det har vi ikke, og vi har altså valgt et prioriteringssystem, og vi har valgt et beslutningssystem, som jeg tror jeg også svarte på spørsmål om i forrige spørretime. Vi prøver ut mer, og hvis nytten er god, blir medisin og behandling også tatt i bruk i det norske systemet.

Å sammenligne systemer hvor man betaler en stor del av regningen selv, med systemer hvor det er offentlig finansiert, gir ikke et riktig bilde, for da er ikke medisinen tilgjengelig for befolkningen generelt sett.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:26:22]: Jeg vil anta at statsministeren kan være enig i at vi kan sammenligne oss med Danmark. I Danmark tar det i gjennomsnitt 154 dager før legemidler er innført. I Norge tar det 522 dager. Tid er en ressurs som mange med alvorlige diagnoser ikke har. Det virker som om prisen blir det avgjørende hver eneste gang nye legemidler skal godkjennes. Det er også tilbakemeldingen fra mange av pasientorganisasjonene.

Tagrisso er en medisin som brukes til å behandle lungekreftpasienter. Den har vært i systemet for nye metoder siden 2015 og ble først godkjent for norske pasienter i mars 2021. Den har vært i bruk i Danmark i fem år allerede – fem lange år for dem som har ventet på medisinen, for norske pasienter som ikke fikk muligheten til ekstra tid sammen med sine kjære.

Hvordan kan Norge være bekjent av å være en sinke i å godkjenne nye legemidler i forhold til andre land vi liker å sammenligne oss med, når det medfører at folk lider og i ytterste konsekvens dør?

Statsminister Erna Solberg [10:27:35]: Det er jo nettopp derfor vi har et prioriteringssystem. Det er for å måle effekten av nye behandlingsmetoder mot pris og kostnad med det. Det systemet gjør at man får en likebehandling av ulike typer pasientgrupper og ulike typer sykdommer. Det er ingen tvil om at dette er krevende og vanskelig, og det kan godt tenkes at vi kan gjøre ting som gjør at det går raskere fremover. Men det er et bredt flertall på Stortinget som har sagt for det første at vi skal ha et prioriteringssystem i vårt helsevesen, og for det andre at vi har et utvalg, helseforetakene imellom, som godkjenner nye behandlingsformer, og f.eks. om man skal ta i bruk nye medikamenter i de behandlingsformene.

Så har vi som sagt økt muligheten for utprøving og andre ting, men det er sikkert ikke perfekt. Det er sikkert noen ting vi er sene på, og noen ting vi er raske på, avhengig av at våre vurderinger og våre fagfolks vurderinger kan være annerledes.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Sylvi Listhaug.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:28:38]: Det er definitivt ikke perfekt. På Dagsrevyen i helgen kunne vi møte Kari Tunstrøm. Hun fikk lymfekreft med spredning som 48-åring i 2004. 15 år senere ble hun erklært kreftfri etter å ha mottatt en avansert celleterapi gjennom en klinisk studie. Studien har vist at halvparten av pasientene blir kreftfri med denne medisinen. Forrige uke fikk denne medisinen nei i Beslutningsforum. Jeg er blitt kontaktet av Kreftforeningen, og de var ikke bare opptatt av at medisinen har fått nei, de kunne også vise

meg hva som møter dem som forsøker å forstå hvorfor det ble nei i Beslutningsforum: Slik ser det ut. (Listhaug viser fram et brev.) Vedtaket er altså tre side med sensur. Det er ingen mulighet for noen til å vurdere om dette er en god eller dårlig beslutning.

Mener statsministeren vi kan akseptere hemmelighold, og at det ikke er noen som kontrollerer beslutninger som avgjør om mennesker skal få leve eller dø?

Statsminister Erna Solberg [10:29:41]: Fordi jeg ikke har oversikt over det vedtaket eller hva som står på de sidene, kan jeg ikke si noe om det er riktig eller ikke, eller om det er hemmelighold eller annet. Jeg går ut fra at det bl.a. er opplysninger som er forretningshemmeligheter i en sann sak. Det vil være mange steder hvor det er den typen opplysninger, men jeg kan altså ikke kommentere substansen i hva som er bakgrunnen for hemmeligholdet. Jeg forutsetter at man også i Beslutningsforum følger reglene for hva som skal være offentlige beslutninger og offentlige vedtak.

Vi har gitt mange tillatelser og økt antallet tillatelser til kliniske studier for at det skal være mulighet til å prøve ut nye medisiner. Men til slutt er det altså sann at Beslutningsforum må gjøre en vurdering av om livsforlengelsen og mulighetene medisinen gir, er større enn kostnadene. Det vil i så fall frata andre pasientgrupper muligheten til behandling, for som sagt har vi et system hvor man også må vurdere kostnadene rundt at en fratar noen behandling når andre får bruke penger til denne behandlingen.

Presidenten: Sylvi Listhaug – til oppfølgingsspørsmål.

Sylvi Listhaug (FrP) [10:30:54]: Det handler om prioritering, og i tillegg til at Norge er en sinke når det gjelder å godkjenne nye legemidler, er det veldig få pasienter som får tilbud om utprøvende behandling som dekkes av legemiddelselskapene selv. Ordningen «compassionate use» innebærer at alvorlig syke pasienter uten andre behandlingsalternativ kan få prøve ut lovende legemidler før medisinen kan markedsføres. Det er gratis for det offentlige. Men på grunn av sterke restriksjoner er det veldig få pasienter i Norge som får mulighet til denne behandlingen. Kun fire sånne behandlinger tilbys i Norge for alvorlig syke, mens i Belgia er dette tallet på hele 56. Ekspertpanelet som gir råd om aktuelle behandlingsmuligheter for pasienter med alvorlig sykdom og kort forventet levetid, mener det er veldig vanskelig å få tilgang til «compassionate use»-programmet i Norge i dag. Det var kun én pasient – én pasient – som fikk tilgang til et slikt program etter deres anbefaling i fjor.

Mener statsministeren at det er greit at dødssyke pasienter som har kort levetid igjen, ikke får tilgang til nye behandlingsalternativ som legemiddelselskapene vil finansiere?

Statsminister Erna Solberg [10:32:03]: Vi er for at man skal få mulighet til utprøvende behandling. Vi har sagt vi også skal vurdere dette ekspertpanelet som vi har for å gi råd. I tillegg har vi en nasjonal veileder for utprøvende behandling. Vi har en handlingsplan for kliniske studier for å få en ambisiøs politikk for å få flere kliniske studier i Norge. Så vi er ikke uenig i at vi skal jobbe med at vi kan få flere som får tillatelse til dette.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:32:46]: Fremskrittspartiet og Høyre har hatt en veldig naiv markedstro i beredskapsarbeidet, at markedet aldri svikter selv om beredskapen blir utfordret. Vi har lest koronakommisjonens vurderinger som vi fikk for kort tid siden, og som var veldig krystallklare på flere konklusjoner. Jeg har lyst til å lese hva høyeste embedsmann i Helsedepartementet sa til kommisjonen:

«Vi var ikke forberedt på at det kunne skje at vi ikke kunne kjøpe ting for penger på vanlig måte.»

I krisen var det altså ikke mulig å kjøpe smittevern-utstyr – som noe så enkelt som munnbind. Regjeringen hadde gjort et aktivt valg – eller et passivt – om at man ikke skulle bygge beredskapslager, selv med de tydelige tilbakemeldingene fra Helsedirektoratet og erfaringene man hadde fra tidligere kriser.

Koronakommisjonen er krystallklar. Jeg kan sitere en setning, det er etter at det står litt om tidligere kriser, bl.a. i 2015:

«Regjeringen hadde likevel ikke sørget for å bygge beredskapslager.»

Regjeringen tok altså et valg om ikke å bygge beredskapslager – et valg alle ser er feil i dag. Også statsministeren ser at det er feil.

Vi har hatt en stor debatt i Stortinget i flere runder om beredskapslager for mat. Mat er det mest grunnleggende av alt. Blir det uro rundt mat, blir det uro rundt alle ting. Hvis man leser litt historie, ser man at matvarekriser har vi hatt i flere runder. Det uforutsette kan skje. Det kan være et vulkanutbrudd på Island. Det kan være en atomulykke i Ukraina. Det kan være andre ting som gjør at man får ustabilitet i verdens matvareforsyning, og at Norge også blir sårbart.

Statsministeren har aktivt argumentert mot beredskapslagring av mat og ment at markedet skal ordne det. Det har vært Høyre og Fremskrittspartiets tro. Spørsmålet mitt er: Er troen på markedet like sterk nå som den

var i forkant av koronapandemien, når man så at man ikke hadde beredskapslager da man trengte det?

Statsminister Erna Solberg [10:34:50]: Vi er enig i kritikken av at vi burde hatt smittevernutstyr og klarere regler for det. Det som var arbeidsdelingen for smittevern, var at helseforetakene hadde et sørge-for-ansvar for at de skulle skaffe smittevern til seg, kommunene for sitt. Summen av det ble for dårlig, og vi burde hatt en annen tankegang rundt det.

Det representanten underslår å si, er at kommisjonen også sier at når det gjelder medisin, har regjeringen tenkt annerledes og allerede var i gang før pandemien med å sikre bedre beredskap på de viktigste medisinnordningene. Det gjør vi ved å ha en avtale om lagre med de ulike apotekkjedene og annet, hvor vi sørger for at vi har kapasitet knyttet til den type spørsmål.

Når det gjelder å overføre dette til mat, er det viktig å si at vi har mye matproduksjon i Norge. Selv om vi bare dekker 50 pst. av den normale diettens kaloriforbruk i Norge med egen produksjon, er det sånn at i en krise er ikke durumhvete blant de tingene det er viktigst å få tak i, ei heller sukker, som vi har en litt dårlig produksjon av i Norge. Det er særlig kullhydrater fra sukker vi har dårlig dekning for i Norge. Vi må kanskje klare oss uten sukkertøy og smågodt i en periode i en krise, men vi har utrolig mye fisk. Det er en av grunnene til at vi har en basis av det vi har i Norge av egenproduksjon. Vi har en basis i lagre. Vi har sagt at forsyningssikkerheten til Norge er en av våre sentrale oppgaver etter sikkerhetsloven, og vi kommer til å se på vår forsyningssikkerhet som sådan. Men da er det viktig å se, når det gjelder den lette debatten som pågår om at vi mangler mat fordi vi bare har en egenproduksjon på 50 pst., at vi i en krisesituasjon nok kommer til å spise litt annen mat enn det vi har i normalkostholdet vårt for øyeblikket, bl.a. fordi vi ikke kommer til å ha sukkerproduksjon i Norge.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [13:36:49]: Jeg merker meg at statsministeren tar ganske lett på problemstillingen, litt det samme som regjeringen også gjorde med smittevernstrategien før koronaen brøt ut. Vi utfordret i Stortinget daværende folkehelseminister på bedre smittevernplaner, og da var hennes svar kommunesammenslåing – en litt lettvinthet, morsom vri. Statsministeren prøver seg på litt det samme nå, med at det verste som kan skje i Norge hvis det blir matvarekrise, er at vi ikke får sukkertøy, som er litt av den samme uansvarlige lettvintheten, for å prøve å lage en morsomhet rundt det.

Så sier også statsministeren i svaret at man har matvarelagre. Det er ikke riktig at man har matvarelagre i Norge. Vi utfordret Iselin Nybø, statsråden hennes, på det i fjor, og svaret var at de beredskapslagrene man har,

var for 30 000 folk i tre dager. Det var det statlige lageret. Altså: Hamar by i tre dager. Det er ikke et lager.

Men jeg forstår da statsministeren sånn at hun mener oppriktig at det å gjøre en vurdering av at vi skulle hatt bedre buffere, bedre beredskapslagring, er uklokt og naivt, og at det ikke er noen grunn for å gjøre det.

Statsminister Erna Solberg [13:37:53]: Jeg har verken brukt ordene uklokt, naivt eller annet om dette. Jeg har bare sagt at vi har en stor matvareproduksjon i Norge. I motsetning til det som partiet som har nær tilknytning til landbrukssektoren, ofte sier, har vi ganske mye matvareproduksjon. Vi er en av verdens største fiskematprodusenter. Vi har tilgjengelig proteiner i mangfold, som ligger i merder, som er der. Vi har også masse annet i vår evne til å produsere. Men det jeg har påpekt, er at hvis vi snakker om 50 pst. dekning per dags dato, så er det med det kostholdet vi har i en vanlig situasjon. Det vil vi ikke kunne klare å opprettholde, fordi vi ville måtte ha forsyninger fra utlandet for å ha det kostholdet vi har per dags dato.

Det er begrunnelser for hvorfor vi skal fokusere særlig på å ha en landbrukspolitikk i Norge. Det er også av beredskapshensyn, at vi bruker jorden, at vi produserer mat, og at vi har mulighet til det. Men det betyr ikke at vi skal ha lagre med ting som råtner.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Trygve Slagsvold Vedum.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [10:39:01]: Det er fullt mulig å ha lagre som ikke råtner. Det har vi hatt før i Norge, for man har lært av historien tidligere. Man så at man var sårbar, og man bygde opp buffere. Det som har vært den store diskusjonen i Norge, er å ha en buffer på seks måneder på en del basisvarer som man da setter i produksjon. Erna Solberg og Sylvi Listhaug fjernet jo det siste vi hadde av matlagre i Nord-Norge i 2104, så de har hatt en tro på at markedet skal ordne det uansett.

Det håper selvfølgelig vi i Senterpartiet også, at i godværsdagene skal markedet ordne det, eller at den daglige produksjonen skal ordne det, eller at vi skal få importert det vi trenger. Men beredskap handler om å planlegge for det utenkelige, og det siste året har jo vist oss at det utenkelige kan skje. Det var helt utenkelig at det skulle sitte folk med munnbind i stortingssalen hadde vi gått to år tilbake i tid. Nå gjør vi det. Poenget er at det også kan skje en matvarekrise. Det kan være et vulkanutbrudd, det kan være atomulykke, det kan skje hendelser. Jeg håper statsministeren tar seg tid til å tenke igjennom: Hadde det ikke vært lurt for det norske samfunnet å betale en liten forsikringspremie, slik som Finland gjør, og ha en liten beredskapslagring også av mat,

slik vi nå har på smittevernutstyr? Vi kan ikke gjenta de feilene vi gjorde i fjor.

Statsminister Erna Solberg [10:40:09]: Jeg mener at er det én sektor der vi faktisk har en stor beredskap, så er det innenfor landbruksproduksjonen, rett og slett fordi vi har stor nasjonal produksjon, og jeg oppfatter at det er vi alle enige om at vi fortsatt skal ha. Vi har en evne til å produsere i vårt land. Vi har en evne til å produsere både fisk og matvarer, men vi kommer til å ha andre typer matvarer i en krisesituasjon hvis vi blir stengt ned over lang tid, det må vi bare være klar over. Da spiser vi litt annerledes, hvis vi ikke skulle få til løsningene.

Da er det viktig at vi har evnen til å produsere mat, og det tror jeg vi er enige om, at evnen vår til å produsere mat er viktig i beredskapssammenheng. Vi ser på hvordan denne sentrale funksjonen vi har innenfor sikkerhetslovhjemmelen, som er å sikre matvaresikkerhet, skal følges opp i neste trinn. Men når jeg sier at svaret på det ikke bare er lagre, sier jeg også at svaret på det er bl.a. evnen til å kunne produsere.

Presidenten: Marit Arnstad – til oppfølgingsspørsmål.

Marit Arnstad (Sp) [10:41:30]: Da har vi fått konstatert at regjeringen og Høyre ikke er opptatt av beredskapslagring av mat, og at statsministeren har behov for å nevne ordet fisk i hvert svar som handler om matvareproduksjon. Det er for så vidt helt greit.

Men da er det en løpende matvareproduksjon som skal være vår beredskap. Det betyr jo også at en er nødt til å ha et landbruk over hele landet, små og store bruk, en variert produksjon. Det ville vært helt avgjørende for matsikkerheten, selv om statsministeren helt sikkert også kommer til å nevne fiskens rolle.

Det er ikke så mange høyreordførere som støtter bondeopprøret, men ordføreren i Råde peker på én ting. Han peker på hvor viktig importvernet er for landbruket. I disse dager forhandler regjeringen med Storbritannia om frihandel. Det er en reell fare for at regjeringen gjennom disse forhandlingene kommer til å svekke importvernet for landbruket og dermed matproduksjonen vår.

Når blir frihandelsavtalen med Storbritannia lagt fram, og kan statsministeren garantere at den ikke vil svekke importvernet og dermed sette tusenvis av arbeidsplasser i norsk næringsmiddelindustri og landbruk i spill?

Statsminister Erna Solberg [10:42:37]: Jeg kan ikke si når frihandelsavtalen er ferdig, for vi forhandler, og når vi har et resultat, er den ferdig. Jeg kan ikke gi noen

prognose for når vi er klare til det. Det er krevende forhandlinger. Norge har generelt sett veldig lite importvern, med unntak av innenfor landbruk, og det er krevende forhandlinger knyttet til disse spørsmålene.

Så er det viktig å si at det ikke kommer til å være tusservis av arbeidsplasser som settes i spill ved resultatet av en avtale. Da vil det ikke bli noen avtale. Men markedsadgang er også viktig for arbeidsplasser, om ikke tusenvis, i Distrikts-Norge, også i fiskerisektoren. Det er viktig for distriktene å få markedsadgang. Derfor er det viktig at vi finner gode løsninger.

En frihandelsavtale er viktig for alle arbeidsplasser i Norge. Storbritannia er vårt største utenlandsmarked. Hvis vi tar vekk olje og gass, er det vårt tredje største utenlandsmarked. Det har betydning for utrolig mange arbeidsplasser i dette landet.

Presidenten: Marit Arnstad – til oppfølgingsspørsmål.

Marit Arnstad (Sp) [10:43:43]: Jeg registrerer at statsministeren ikke gir noen garanti for importvernet. Det er interessant. Det er riktig at Norge har importvern for nesten bare landbruk, men det er også helt nødvendig å ha det for landbruk – nettopp på grunn av de tusenvis av arbeidsplassene i næringsmiddelindustrien og landbruket, og for å ha en matsikkerhet og matberedskap i hele landet gjennom landbruket. Så det synes jeg er interessant.

Jeg synes det også er litt merkelig at en ikke snart får frihandelsavtalen på bordet, sånn at Stortinget får muligheten til å se hva som står der.

Matproduksjon i hele landet er altså viktig. Nå er vi midt oppe i et landbruksoppgjør. Jeg forventer ikke at statsministeren kommer til å kommentere det, men landbruket blir stadig pålagt nye oppgaver. Svaret på hvordan det skal finansieres, er bestandig jordbruksoppgjøret. Enten det er krav om løsdrift eller klima, leses det nye forventninger på landbruket.

Nå har regjeringen inngått en avtale med landbruket om klimakutt. I klimameldingen er det ikke et eneste positivt tiltak for å gjennomføre klimaomstilling i landbruket. En skyver det videre til jordbruksoppgjøret. Hvis det skal ta en del av jordbruksoppgjøret, går det ut over inntektsutviklingen til bøndene. Da er det den enkelte bonde som skal ta klimaregningen for regjeringen. Er det klokt?

Statsminister Erna Solberg [10:45:01]: Vi er opptatt av at vi i Norge skal gjennomføre en klimapolitikk som gjør at forurenser betaler, som bidrar til at vi får ned utslippene, som bidrar til at alle næringene blir kompensert for de utgiftene de har knyttet til dette.

Derfor er det helt naturlig at dette ligger innenfor landbruksoppgjøret, som er den enkleste måten å se på hvordan sterkere krav, andre måter å løse det på, medfører økte kostnader, og så ser vi på hvordan vi gjør det.

Man kunne tenkt seg en helt annen type landbruksavtale som bare var helt spesifikk på et lite område, men landbruksavtalen er sånn at man ser på kostnadsutviklingen for landbruket, så ser man på hva det gir av lønns- og inntektsutvikling etterpå, og så forsøker man å finne en balanse. Da er det helt naturlig at landbruksoppgjøret er en del av dette, for det vil være kostnader knyttet til noen av investeringene og endringene som skal gjøres for landbruket.

En del av tiltakene har man valgt å si at man skal gjøre gjennom andre måter å drifte på, også på avlssiden, for å sørge for at man får mindre utslipp.

Presidenten: Marit Arnstad – til oppfølgingsspørsmål.

Marit Arnstad (Sp) [10:46:08]: Statsministeren bekrefter nå egentlig at enhver oppgave som angår landbruket, som f.eks. også klima, skal overlates til den enkelte bonde – at det er den enkelte bonde som skal ta regningen for det. Samfunnet, staten og regjeringen skal ikke være med og bidra med positive tiltak for den klimaomstillingen, men en skyver det inn i jordbruksoppgjøret.

Det en da også gjør, er å forvirre hele diskusjonen om inntektsutjevning mellom jordbruket og andre inntektsgrupper. Det er jo det store spørsmålet i dette jordbruksoppgjøret: at en henger så langt etter andre sammenlignbare grupper at en ikke får til inntektsutjevningen. Det er det som er bakgrunnen for det opprøret en ser nå i vår. Når en samtidig også legger inn nye oppgaver som skal finansieres av jordbruksavtalen, kludrer en til hele diskusjonen om inntektsutjevning. Det synes statsministeren åpenbart er helt greit. Det synes Senterpartiet er et stort problem, og vi er urolige over at det ikke bekymrer regjeringen mer enn det ser ut til å bekymre statsministeren.

Statsminister Erna Solberg [10:47:09]: Over veldig mange år har landbruksavtalen blitt en avtale hvor man ser på kostnader og kostnadsutviklingen. Så kompenserer man for det før man måler inntektsutviklingen for øvrig. Så går man inn og ser på den typen tiltak. Man kan godt tenke seg en mye smalere type landbruksavtale hvor man ikke kompenserer, ikke går inn og ser på kostnadene, men bare ser på inntektsutviklingen for øvrig, men da hadde det vært en mye tynnere og mindre landbruksavtale enn den vi har utviklet over tid. Jeg mener faktisk at det er naturlig at man gjør det gjennom landbruksoppgjøret, for noen av klimatiltake-

ne vil kreve investeringer og ha kostnader, og dette må ses i sammenheng.

Regjeringen har lagt frem for bøndene et tilbud som går utover det som har vært tilbudet for frontfaget, og det som ligger i andre lønnsoppgjør, både for å ta igjen inntektsgapet og fordi det kommer utgifter vi vet om. Så forhandles det nå om det, og man må finne frem til handlingsløsningen på det.

Presidenten: Nils Kristen Sandtrøen – til oppfølgingsspørsmål.

Nils Kristen Sandtrøen (A) [10:48:19]: Den største jordbærstorbonden sentralt på Østlandet har med statsminister Solberg og Sylvi Listhaugs politikk fått 4,6 mill. kr i tilskudd, mens vanlige arbeidsfolk, matprodusenter som Jørn Skoe på Vinstra og Sondre Aasen fra Seljord, nektes støtte til å fornye produksjonen på sine bruk. De økte forskjellene, sentraliseringen og mer til dem som har mest fra før, svekker nå hele Norges beredskap – når jord går ut av drift, arbeidsplasser legges ned og sjølforsyningen på norske ressurser svekkes.

Ser ikke statsminister Solberg at en mer sosial fordeling av pengene, som gir flere arbeidsplasser, også er bra for norsk økonomi og ikke minst for vår alles sikkerhet i denne salen og for innbyggerne i Norge?

Statsminister Erna Solberg [10:49:19]: Jeg kan ikke gå inn på enkeltsaker eller fordeling av penger på den måten, for jeg har ikke noe grunnlag for å kommentere de tallene som blir lagt frem av representanten.

Men jeg har lyst til å si at jeg har oppfattet det som et ganske viktig og sterkt ønske fra mange innenfor landbruket at man skal vokse i områder hvor man kan hente ut priser i markedet, med mindre grad av subsidier, og at man innenfor grøntområdet har ønsket å vokse og bli aktører. Vi har fått en fantastisk agurkproduksjon i Norge som gjør at vi dekker agurkproduksjon stort sett for hele dette landet. På mange av disse områdene får man faktisk kortreist mat knyttet til dette, men det drives ganske stor produksjon på noen områder.

Jeg mener også at landbruket må være en del av de næringene som bidrar til at man får mer effektiv bruk av arbeidsplassene i Norge, at vi klarer å få til gode løsninger. Vi skal ha god beredskap, vi skal ha god forsynings-sikkerhet i dette landet, men vi kan ikke hermetisere Norge slik som det alltid har vært. Da må vi i alle fall legge noen andre målsettinger inn, og så må vi kunne finne andre måter å drive næring på, noe utrolig mange bønder har gjort de senere årene.

Presidenten: Vi går til neste hovedspørsmål.

Audun Lysbakken (SV) [10:50:48]: Vanlige lønnsarbeidere kan ikke true med å forlate Norge hvis de

ikke får det som de vil. Deler av overklassen ser derimot ut til å ha et – hva skal jeg si – litt mer pragmatisk forhold til landet vårt. I en spørreundersøkelse som ble omtalt i Kapital, blant svært rike nordmenn, så svarer over 60 pst. at de i høy grad vil vurdere å ta med seg formuen ut av landet dersom formuesskatten settes betydelig opp etter et regjeringsskifte.

Dette er ekstremt rike mennesker som ikke på noen måte har skapt alle verdiene selv. De er avhengig av norske arbeidsfolk, utdannet i Norge, som staten betaler sykelønn og foreldrepermisjon for. De er avhengig av veier og infrastruktur, betalt med folk sine skattepenger. Norge er i det hele tatt et land hvor noen blir rike, og hvor det er langt lettere å bli rik enn enkelte skal ha det til – ikke på tross av fellesskapet, men på grunn av det fellesskapet som har skapt en av verdens mest produktive økonomier.

Likevel får vi nå altså en debatt hvor en rekke stemmer på vegne av dem som har kommet aller best ut av denne økonomien, truer med å flytte ut pengene sine hvis ikke skattepolitikken blir sånn som de vil. Hva syns statsministeren om folk som truer med å vende Norge ryggen og flytte ut formuene sine hvis de må betale mer skatt?

Statsminister Erna Solberg [10:52:29]: Jeg synes det er leit hvis folk mener at de må flytte ut for å drive næringsvirksomhet i Norge. Jeg håper at alle blir. Jeg tror barna deres har godt av å gå på skole i Norge, jeg tror de har godt av å være en del av det, og vi har godt av at de bor her i landet, så jeg vil synes det er veldig leit hvis det blir en konsekvens av individuelle valg den enkelte gjør.

Min oppfordring vil være at man blir i Norge, men det viser sårbarheten i en del av disse skatteformene. Man hevder hele tiden at dette bare er en beskatning av enkeltpersoners formue, men sannheten er at for veldig mange av disse er det en beskatning av bedriftene de har eierskap i, og de bedriftene må, fordi de har norskbosatte eiere, betale mer skatt gjennom eierens beskatningsplikt. Dermed vil det være en lettelse for de bedriftene hvis de enten har en utenlandsk eier eller en norsk eier som bor i utlandet.

Dette kjenner Audun Lysbakken sikkert godt fra den byen vi begge kommer fra. Vi har hatt utflytting av familier over tid, og det svekker dessverre også tilknytningen til utviklingen av Bergen som by, for når tredje generasjon kommer, har de ikke samme tilknytningen til byen som første generasjon hadde, selv om de flyttet ut på et tidspunkt.

Dette er et dilemma. Jeg ønsker at folk blir, jeg ønsker at de tåler å stå gjennom en forhåpentligvis kort periode, hvis det skulle bli et annet resultat ved valget til

høsten, men det er en grunnleggende utfordring. Vi trenger privat kapital. De siste 20 årene har det blitt mer privat kapital i Norge. Hvorfor det? Jo, fordi vi har skapt flere private arbeidsplasser, fordi norsk økonomi har utviklet seg. Vi trenger privat kapital også i dette landet for å bidra til å være partner når vi skal ha fond i Norge for å utvikle bedrifter. Vi har en oppdrettsnæring og en fiskerinæring som går godt fordi vi har sørget for at de har gode rammebetingelser. Vi har forvaltet fisken på en god måte, men vi har også skapt mer kapital, og det er viktig at den kapitalen reinvesteres i annen næringsvirksomhet og trygger velferden i Norge.

Audun Lysbakken (SV) [10:54:40]: Jeg er fullstendig klar over at statsministeren og jeg er uenige om skattepolitikken, men jeg spør om holdning, fordi holdning er viktig her. De som kommer med disse ganske utilsørte truslene, må også møtes med en tydelig holdning.

En som har vært tydelig framme, og som jeg derfor kan vise til i denne debatten, tenker jeg, er Jan Petter Sissener, som har mye penger og dermed makt, men også en høy og klar stemme. Han sa denne uken til Nettavisen om SVs forslag om å innføre en rettferdig arveskatt på svært stor arv: «Skulle det være sjanse for at dette blir innført, er det bare å bestille flyttebil.»

Uføre som har mistet barnetillegg, barn som har mistet brillestøtte, folk som har mistet arbeidsavklaringspenger under Erna Solberg, har måttet finne seg i statsministerens usosiale kutt mot folk som har lite, og de kan ikke stikke av til utlandet. Synes ikke statsministeren at også landets rikeste må finne seg i at fordelingspolitikken endres, hvis folk stemmer fram et nytt flertall?

Statsminister Erna Solberg [10:55:40]: Jeg mener at alle i Norge må finne seg i at et demokratisk Norge velger den politiske ledelsen de vil ha, og at det bør alle akseptere.

Heldigvis har vi brukt mye mer penger på nye velferdsordninger og sosiale ordninger de siste åtte årene enn det representanten forsøker å gi inntrykk av. For eksempel har antallet som får pleiepenger, økt betydelig, ved at vi utvidet ordningen. Etter åtte år der de rød-grønne snakket og ikke gjorde noe, gjorde vi noe med det. Etter åtte år der de rød-grønne snakket, men ikke gjorde noe med BPA-ordningen, utvidet vi BPA-ordningen og ga valgfrihet for folk. Vi har også bidratt til at langt flere fattige barn får ferie- og fritidstilbud og en rekke andre ting. Vi har brukt masse penger på fornuftige ting, samtidig som vi har utvidet velferden målrettet på mange områder. Vi har bidratt til rammebetingelsene for å skape arbeid i Norge, skape jobber. Tryggheten som en jobb gir for familiens velferd, er også avhengig av at det er

noen som er villig til investere. Den store ryggraden i Norge er små og mellomstore bedrifter med private eiere.

Presidenten: Det blir oppfølgingsspørsmål – først Audun Lysbakken.

Audun Lysbakken (SV) [10:56:50]: Det er bra at statsministeren ikke støtter skatteflukt.

Jeg har tatt en titt i det åpne registeret over hvor partiene får økonomisk støtte fra før valgkampen, og den oversikten viser at Høyre i år tar imot 100 000 kr i valgkampstøtte fra en nordmann bosatt i Monaco, og som jevnlig i norske medier har vært omtalt som skatteflyktning, bl.a. fordi han i 2008 fortalte til VG at han dro dit fordi «Monaco har de beste rammevilkårene for forretningsvirksomhet, og det er ingen skatt på inntekt, kapitalinntekt eller formue.»

Det er jo en ærlig sak, men er Høyre troverdig i kampen mot skatteflukt, når partiet tar imot valgkampstøtte fra en skatteflyktning?

Statsminister Erna Solberg [10:57:35]: Det er vi. Vi er troverdige i det arbeidet vi gjør mot skatteflukt, selv om vi får støtte fra nordmenn som bor i utlandet, og som bidrar til å mene at Norge skal ha et godt skolesystem, at Norge skal sørge for at vi har kunnskap og kompetanse, at vi har ledende universiteter, at vi når de målene vi har satt oss, at Norge fortsatt skal være et velferdssamfunn. Hvordan folk velger å bo i forhold til hvordan de har aktivitet og investeringer, mener jeg hver enkelt må gjøre seg opp en mening om. Jeg ønsker at flest mulig bor i Norge, for jeg tror at det norske samfunnet blir mye bedre av at vi har eiere som er tett på de bedriftene de leder og er eiere i, at de er tett på det norske samfunnet.

Jeg tror at noe av det som er problemet med formuesskatt, er at det bidrar til mer anonymt eierskap, lengervekk-eierskap, gir fordeler for utlendinger som eier i forhold til nordmenn som eier. Det betyr at er det færre som forstår den norske modellen, færre som bidrar inn. Derfor mener jeg at SVs politikk er en undergraver av velferden, av arbeidsplassene, og bidrar til at man brekker ned trepartssamarbeidet, fordi man ikke tar hensyn til den ene av partene.

Presidenten: Audun Lysbakken – til oppfølgingsspørsmål.

Audun Lysbakken (SV) [10:58:49]: Noen vil kanskje mene at akkurat denne valgkampdonasjonen ville vært en mulighet til å demonstrere den holdningen som statsministeren nå ga uttrykk for, men den muligheten får vi bare registrere at Høyre har misbrukt.

La oss ta den skattediskusjonen som statsministeren legger opp til. Høyre er opptatt av at det skal lønne seg å jobbe, og det gjør det jo. Det er likevel noen mennesker arbeidslinjen ikke gjelder for, og det er altså de som er så heldige at de arver svære formuer. Da er det arvelinjen som gjelder i Norge i dag, og det lønner seg jo virkelig å arve under Erna Solberg. Mens vanlige folks arbeid skattes høyt, skattes milliardærs skyhøye arv null, og sånn er det ikke i veldig mange andre vestlige land. Hva er det som gjør at det er rettferdig at folk som står opp om morgenen og går på jobb, som står på, må betale høy skatt, mens landets rikeste kan dele ut arv uten at det skattes av det i det hele tatt?

Statsminister Erna Solberg [10:59:43]: Vi fjernet arveavgiften fordi det var en urettferdig skatt, og veldig mange kunne faktisk organisere seg vekk fra den skatten. Veldig mange med relativt lav arv opplevde at de måtte betale skatt av f.eks. å få overført en hytte, som hadde vært i familiens eie i lang tid, fordi markedsverdien var høy. Så innførte vi kontinuitetsprinsippet, som jo er et ganske viktig prinsipp. Det er jo ikke fritt for skatt. Man er i samme skatteposisjon som tidligere. Det betyr at for noen er det slik at de ikke har kommet bedre ut siden vi fjernet arveavgiften, for hvis man da selger, vil man altså ikke komme i en ny skatteposisjon, men vil være i den gamle, som før en arvet. Så det er noen nyanser i det bildet som representanten Lysbakken nå gir av dette.

Jeg mener at mange land som har veldig høy arveavgift, også ser hva som skjer. Det er nesten ikke bedrifter som er generasjonsbedrifter, fordi bedriftene ender opp med et helt annet eierskap i et generasjonsskifte. Jeg tror at i Norge, hvor mange bedrifter er forankret i lokalsamfunn, og eies kanskje av andre og tredje generasjon, bidrar dette til å gjøre våre distrikter og lokalsamfunn bedre.

Presidenten: Audun Lysbakken – til oppfølgings-spørsmål.

Audun Lysbakken (SV) [11:00:53]: I denne debatten har vi historien på vår side, fordi vi i Norge altså har bygd opp en av verdens mest produktive økonomier, med høy skatt på formue og med skatt på arv, og det går rimelig greit også med andre land som f.eks. skattlegger milliardærenes skyhøye arv.

Jeg vil gjerne stille statsministeren et enkelt og greit spørsmål til slutt. Hun har jo stått i mange stormer når det gjelder forskjellsutviklingen i sin tid som statsminister, og hun har derfor også fått bestilt forskningsarbeid rundt nettopp dette. Det som var grunnlaget for den stortingsmeldingen regjeringen la fram om forskjeller, var nettopp det som forskerne er helt entydige på: Den

viktigste grunnen til at ulikheten øker i Norge, er at de rikeste drar ifra. Hvis statsministeren erkjenner det, og det regner jeg med at hun gjør: Så lenge hun vil gi lavere skatt til dem som allerede drar ifra, kan hun da også innrømme at hun ikke har noen troverdighet hvis hun sier at hun vil få forskjellene ned?

Statsminister Erna Solberg [11:01:59]: Det aller viktigste jeg er opptatt av, er å gjøre noe med fattigdom i Norge. Det å gjøre noe med rikdom er ikke min absolutt største prioritet. Det er viktig å huske at rikdom skal medføre at man reinvesterer, at vi skal jobbe med holdningene rundt at man bidrar til at det blir flere bedrifter, at man investerer i flere og utvikler den norske økonomien. Så skal vi beskatte luksusgoder og andre ting på en måte som gjør at man ikke opplever å bli nullskatteyder, uansett hvilket skattesystem vi har.

Det vi har nå, er en del ganske positive utviklingstegn når det gjelder inntektsulikheten i Norge: Gini-koeffisienten er litt lavere, og ulikheten i inntekt har gått litt ned de siste årene før pandemien. Barnefattigdommen gikk fra 2018 til 2019 litt ned på den årlige indeksen, ikke på gjennomsnittet på tre år, men det er veldig tydelig at det er innvandring som driver det. På andre områder har det vært positive ting. I 2020 var det ikke ekstra utbetalinger av sosialhjelp, selv om vi fra regjeringens side gjorde det enklere å få sosialhjelp gjennom krisen. Så det er mange positive ting på disse områdene som kanskje representanten Lysbakken også burde lese seg opp på.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Per Espen Stoknes (MDG) [11:03:26]: Regjeringen har de siste månedene skrytt uhemmet av sin egen klimapolitikk, og regjeringens spinndoktorer har klart å få uttrykk som «historisk taktskifte» til å figurere i mediene siden januar.

Det er for så vidt riktig at norske utslipp har gått ned, men det er bare det at utslippskuttene er så små og går så langsomt at man nesten må bruke forstørrelsesglass for å se dem. Vi snakker om knapt 1 pst. i året siden 2013 – kanskje mindre, for for noen uker siden avdekket SSB en feil i utslippsregnskapet som innebærer at norske utslipp kanskje er like høye nå som for 30 år siden, og at regjeringen risikerer å bryte sine egne klimamål for 2020.

Mens Norges utslipp har stått stille, har Europa vist verden at det går an å fikse dette problemet med en reell grønn vekst. Nabolandene våre kutter utslipp så det virkelig monner, samtidig som den økonomiske aktiviteten øker. Sveriges utslipp falt med 29 pst. Sverige, som har en dobbelt så stor befolkning som Norge, har nå like høye utslipp totalt sett som oss. Hvis vi ser på EU som helhet, er utslippene 24 pst. lavere enn i 1990. Når

dagens ungdom på 2040-tallet skal skrive historien om de første tiårene på 2000-tallet, tror jeg at dette kommer til å framstå som en total skandale.

Meningsmålingene nå tyder på at statsministeren ikke kommer til å være statsminister etter valget til høsten. Mitt spørsmål til Solberg blir da, siden statsministeren selv brukte ordet «historisk»: Er hun fornøyd med sin egen historiske innsats i klimapolitikken?

Statsminister Erna Solberg [11:05:05]: Jeg er veldig opptatt av at jeg som politiker aldri skal være fornøyd. Er man konservativ, tror man alltid at man kan bli bedre, man tror alltid at samfunnet kan utvikle seg bedre. Det kommer alltid til å være sånn at vi kan gjøre enda flere ting. Det er derfor vi aldri er ferdig med ting, og det er derfor vi alltid skal gå videre.

Vi mener vi har lagt et godt grunnlag i løpet av disse åtte årene for at vi skal nå målene våre i 2030. Fordi vi har trodd på teknologi, trodd på stimulanser, trodd på at det går an å skifte forbruket i vårt samfunn, trodd på at det går an å etablere en ny teknologi, trodd på at det går an å få ned utslippene uten å stoppe utviklingen, så har vi lagt dette grunnlaget.

Det gjør vi bl.a. når vi ser det store skiftet som skjer i bilparken. Vi har jo gått mye lenger enn det som lå i det opprinnelige klimaforliket, hvor vi skulle slutte med skattefordelene på elbiler når det var kommet 50 000 biler. Vi har gått videre på det. Vi har brukt biodiesel til innblanding for å sørge for mer resultater. Det grønne skipsfartsprogrammet, som vi etablerte i 2015, leverer nå resultater i form av at det er en kunnskapsbase og en utvikling hvor eiere av skip i mye større grad kjøper andre og tør å satse på nye teknologier. Vi ser det i den driven som nå er for hydrogen, for ammoniakk, for andre bærere fremover. I tillegg går altså utslippene ned, og utslippene i 2020 for industrien viser gode og oppløftende tall for nedgang i 2020. Så var 2020 et spesielt år, men norsk industri har jo i utgangspunktet hatt et godt år i 2020, selv om vi, særlig på olje- og gassiden, har hatt noen nedstengninger og annet. Men det viser at teknologiutviklingen pågår fortsatt. Vi har redusert gapet i ikke-kvotepliktige utslipp, og vi jobber med teknologiutviklingen på de andre områdene.

Så ja, jeg mener vi har lagt et godt grunnlag. Men vi kan høste frukter de neste ti årene, og så må vi stramme enda mer til, og det har vi lagt en hel klimaplan frem for.

Per Espen Stoknes (MDG) [11:07:11]: Jeg registrerer at statsministeren er veldig fornøyd med mange mulige teknologier som kan komme inn hvis vi investerer i dem. Før Erna Solberg ble statsminister i 2013, mente hun at Norge er for oljeavhengig, og at vi trenger flere ben å stå på. Etter snart åtte år med Solberg-regjering investeres det fremdeles mange ganger, ca. seks–sju

ganger, så mye i fossil energi i Norge som i all annen landbasert industri til sammen. Oljeskattepakken fra i fjor er så gullkantet at Aker BP-sjefen nylig var bekymret og urolig for prosjektrushet på sokkelen. E24 beskriver «en voldsom pågang av prosjekter innen fornybar energi globalt og oljeprosjekter på norsk sokkel». EU og USA er altså i full gang med en inspirerende grønn omstilling og grønn vekst, mens Norge satser maksimalt på grå vekst. Så mitt neste spørsmål er: Synes statsministeren at hun har lyktes med å gjøre Norge mindre avhengig av olje og gass?

Statsminister Erna Solberg [11:08:13]: Hvis man leser perspektivmeldingen fra regjeringen, vil man se at det er godt dokumentert at norsk økonomi er mindre avhengig av olje- og gassvirksomhet enn tidligere. Det er nemlig slik at impulsene fra olje- og gassvirksomheten er betydelig mindre i norsk økonomi nå enn de var i 2013. Det har selvfølgelig å gjøre med 2014-omleggingen, men det har også å gjøre med de kostnadsuttene, endringene og annet, og at det har vært vekst i andre deler av norsk næringsliv i denne perioden. Det er viktig å huske at før pandemien inntraff, kom fire av fem nye jobber i privat sektor, og det var ikke i olje- og gasssektoren, det var i veldig mange andre sektorer i vår økonomi.

Vi er mindre oljeavhengige nå enn vi var i 2013. Vi bruker for mye oljepenger akkurat i denne krisen, vi må ned igjen på det, men det er ikke oljepengebruken som er målestokk på oljeavhengigheten, det er mer en avhengighet av internasjonale børser i så fall enn det er av olje. Impulsene i norsk økonomi er mer isolert fra det; effektene er mindre på norsk økonomi totalt sett.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Per Espen Stoknes.

Per Espen Stoknes (MDG) [11:09:18]: Hvis den klimaplanen regjeringen nå har lagt fram, representerer et historisk taktskifte i klimapolitikken, så lurar jeg også på: Hvorfor ventet statsministeren i sju og et halvt år av åtte med å gå fra ord til handling og legge fram en plan for å gjennomføre dette taktskiftet?

Statsminister Erna Solberg [11:09:42]: Vi har jobbet med klimapolitikken hvert eneste år og hver eneste dag gjennom denne regjeringens periode, og vi har gjennomført mange av de tiltakene jeg nevnte tidligere. Vi har bl.a. sørget for å øke biodieselbruken, vi har sørget for forutsigbare investeringsrammer rundt biodiesel, noe som har vært viktig. Det betyr at vi bygger opp hjemlandsindustri rundt denne typen spørsmål, i stedet for det som skjedde før, hvor endringer i rammebetingelser stoppet industriprosjekter og industriprosjek-

ter ble nedlagt. Vi har, som jeg sa, den grønne skipsfarten, vi har det innenfor transportsektoren, og vi har nesten doblet bevilgningene til Enova, noe som gjør Enova til en mye større muskel i denne teknologiutviklingen. Det var et ønske vi forsøkte å få til med de rød-grønne da vi forhandlet før 2013, altså i 2012, om klimaforliket. Da ville de ikke forplikte seg til den typen overføringer til Klimafondet. Vi sa vi skulle forsterke klimaforliket, og vi gjorde det i de tiltakene vi satte i verk.

Så vi har gjort mange ting på veien, men grunnen til at planen kommer nå, er at vi har inngått en avtale med EU, vi har felles utslippsmål, og vi har brukt den tempo-planen som var nødvendig med hensyn til det.

Presidenten: Vi går til neste hovedspørsmål.

Bjørnar Moxnes (R) [11:11:06]: Det siste året har regjeringens forskjellspolitikk gjort koronakrisen til en klassesdelt krise. Mens de som er i arbeid, har tatt den største byrden, både de som har stått uten jobb og de som har fått tyngre og farligere arbeidsdager, har mange på toppen sluppet unna. Med regjeringens velsignelse ble det ingen krav om utbytteforbud eller husleiekutt for å motta penger fra fellesskapet, og på toppen ble det ikke bare én, men to runder med milliardkutt i formuesskatten for aksjeeierne. Vi kan kanskje si at regjeringen har funnet en såkalt sårbar gruppe de har prioritert også gjennom krisen. Mange venter på vaksine, mens regjeringens mirakelmedisin er skattelett for dem som har mest.

Vi har vært gjennom en urettferdig nedstengning og trenger en rettferdig gjenåpning. Regjeringens gjenåpningsplan handlet om å fase ut smitteverntiltakene. Det vi trenger, er tiltakene som også får folk i jobb, og som styrker fellesskapet. Ute i verden ser vi nå at Det internasjonale pengefondet, Joe Biden i USA og Englands konservative finansminister alle er tydelige på at de rikeste må skattlegges hardere nå som kriseregningen skal gjøres opp.

Mitt spørsmål til Solberg er: Hvem mener regjeringen skal finansiere krisetiltakene her hjemme og ta regningen i etterkant? Er det oljefondet, er det ved nye kutt i velferden, sikkerhetsnettet for arbeidsfolk, eller vil statsministeren sikre et mer rettferdig oppgjør av kriseregningen gjennom økt skatt på store formuer, utbytte og selskapsoverskudd?

Statsminister Erna Solberg [11:12:58]: I slutten av mai i fjor la regjeringen frem en strategi for Norges vei ut av krisen som dreide seg om å ta vare på den økonomiske bæreevnen og videreutvikle den, sånn at jobbene var til stede også når smitteverntiltakene kunne tas ned. Den har vi jobbet systematisk etter siden den ble lagt frem.

Blant tiltakene som ble lagt frem den gangen, var oljepakken, som kom litt før. Den hadde vi forhandlet i Stortinget, og den ble bedre for oljenæringen i Stortinget, og den var en viktig del av det å stimulere til at vi hadde aktivitet i leverandørindustrien, som vi var redde for på det tidspunktet. Vi la frem en grønn plattform som bidrar til forskning og utvikling, og som bidrar til støtte for at bedrifter skal komme ut på en grønn måte. Vi la inn ekstra penger til forskning og utvikling for å sikre at ikke bedrifter sluttet å forske og være med på fremtidsprosjektene i en tid hvor det ble vanskeligere.

I dag kom meldingen fra Forskningsrådet om at det er rekordartet mange bedrifter som har søkt om mer penger til forskning og forskningsordninger fremover, nettopp fordi de lot være å gjøre det de har gjort i hver krise før, nemlig å stoppe arbeidet med å se fremtiden og den omstillingen som Norge trenger. Derfor har vi hele tiden vært opptatt av at det aller viktigste fremover for å sørge for at Norge blir bra å leve i for alle, er at vi har nok jobber i privat sektor, nok bedrifter som er til stede, at vi har sørget for at verdiskapingsevnen vår har blitt ivarettatt. Det er spennende å se hvor mange bedrifter som utvikler seg, hvor mange nye gründerselskap det blir, og hvordan vi gjennom denne krisen har vist at vi kan skape nye ting. Det er den aller viktigste biten å ta vare på, for da er jobbene der for folk når de kommer ut. Det er den grunnleggende velferden.

Jeg skjønner at representanten Moxnes og jeg nok er uenige om at velferdsgrunnlaget skapes av nok arbeidsplasser i privat sektor som kan være med på å finansiere de andre jobbene. Det er nok en grunnleggende forskjell.

Bjørnar Moxnes (R) [11:15:06]: Vi er enige om å redde arbeidsplasser, men uenige om at vi ikke skal ha noen vilkår for den støtten, og det svarte ikke statsministeren på i sitt svar til meg.

Fasiten etter åtte år med Erna Solberg ved roret er at vi har fått et skattelett på opp mot 35 mrd. kr, om vi sammenligner med nivået da de rød-grønne styrte. Samtidig har de altså gjennomført en rekke velferdskutt for mange som er sårbare i samfunnet vårt, og har gjort livet vanskelig for mange folk gjennom dyrere, usosiale avgiftsøkninger summert opp til 43 mrd. kr. Det er kutt i barnetrygden for uføre, kutt i støtten til barn med dårlig syn og også kutt i feriepenger for de arbeidsledige – en lang, lang liste.

Poenget er at dette må vi snu, og derfor ber jeg om et råd fra Erna Solberg. Mener statsministeren at det er mulig å reversere alle regjeringens nedskjæringer uten å øke skattenivået til om lag det nivået vi hadde i 2013?

Statsminister Erna Solberg [11:16:00]: Regjeringen har gjort mange omlegginger i løpet av disse årene,

men vi har styrket velferden. Vi har styrket velferden for dem som er fattigst i vårt land, og det viser vi bl.a. med at vi styrker tjenestetilbudet. Det kommer av og til litt vanskelig ut i inntektsstatistikkene, men også Gini-koeffisienten på inntekter viser at den ikke har blitt forverret. Det er en formuesulikhet i Norge, som øker, men det er den som øker, ikke de andre. Den øker fordi det skapes flere arbeidsplasser og bedrifter og en utvikling i Norge som bidrar til å finansiere velferden fremover.

Vi har gjort en rekke ting for at det skal være bedre å bo i Norge. Det er mer enn tre ganger så mange barn som nå får et ferie- og fritidstilbud enn det var da denne regjeringen tiltrådte. Vi har gått fra at vi hadde en makspris på barnehager, der alle stort sett måtte betale den, til at vi nå har sørget for at det nå er gratis kjernetid. Vi har lagt inn inntektsgradert betaling i skolefritidsordningen, og vi utvikler mer av denne typen ordninger. Det er en rekke tiltak som er bra. Vi har gjort omlegginger, men velferden har økt i disse årene.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – Bjørnar Moxnes.

Bjørnar Moxnes (R) [11:17:09]: Det er nok en del som vil si seg uenig i den beskrivelsen: de uføre, de arbeidsledige, foreldre som har barn som trenger brillestøtte, de som har opplevd regjeringens usosiale kutt gjennom disse åtte årene. Samtidig ser vi at andre har fått milde gaver fra regjeringen. Stein Erik Hagen har fått 700 000 kr i spart skatt på sin giverglede til Høyre, Ringnes 300 mill. kr og Christen Sveaas 2,8 mill. kr, og Leif O. Høegh har spart 9,6 mill. kr i skatt takket være omleggingen av skattene som er signert Høyre.

Vi ser at fellesskapets krisestøtte nå renner ut til redere som ikke betaler skatt, til hotelleiere som ikke gir sine ansatte lokale tillegg i oppgjør i gode år, og også til eiendomsbaroner som lar leiligheter stå tomme framfor å kutte leien.

Er det ikke på tide at de som har mest, får en større del av regningen for oppgjøret for koronakrisen?

Statsminister Erna Solberg [11:18:17]: Det aller viktigste vi får til – og det kommer jeg til å gjenta på inn- og utpust – er flere jobber i privat sektor, som er med på å betale for velferden fremover. Det at vi har kapital som er villig til å investere i den, er bra i det norske samfunnet. Det trenger vi i distriktpolitikken, vi trenger det i byutviklingen, vi trenger det alle steder, fordi jobb er den grunnleggende velferden og tryggheten for folk. Det misser representanten Moxnes på kontinuerlig i sin samfunnsanalyse.

Men la meg da ta noen tall som jeg mener virkelig burde røre representanten Moxnes. Vi har i løpet av denne regjeringsperioden halvert antallet som er bostedslø-

se i Norge, de fattigste av de fattige, fordi vi systematisk har jobbet med det. Det er 4 376 flere som får pleiepen-ger i Norge fordi vi utvidet ordningen til at pleiepenger også skulle hjelpe dem som var funksjonshemmet – ikke bare de som hadde en dødelig sykdom, men de som hadde utfordringer. Vi har brukt 2,4 mrd. kr på rusomsorgen, sånn at antallet som får et aktivitetstilbud, har gått betydelig opp.

Egentlig er det veldig mye bra som har skjedd, som av og til burde lysne sinnet til representanten.

Presidenten: Vi går videre til neste hovedspørsmål.

Martin Henriksen (A) [11:19:42]: Høyre gikk to ganger til valg på bedre beredskap. Selv om en del har blitt bedre de siste årene, har vi også de siste åtte årene sett flere eksempler på mangler i beredskapen. Etter koronakommisjonens alvorlige konklusjoner virker det som at regjeringa vil at debatten skal handle om håndteringen etter at pandemien kom til landet, og ikke om vi var forberedt på en pandemi. Det er nok derfor statsministeren trekker fram begrepet «paradigmeskifte» og sier at det ikke var en krise vi kunne vært forberedt på. Det gir statsministeren et forklaringsproblem, mener jeg.

Når kommisjonen skriver om paradigmeskifte, handler det om at strategien med å slå ned var ny. Så satset regjeringa alt på at det ville komme en vaksine, men valg av strategi etter at pandemien kom til landet, forklarer ikke det som ble gjort eller ikke ble gjort før pandemien kom. Det forklarer ikke mangelen på smittevernutstyr eller intensivplasser, som det ble advart om. Det forklarer ikke problemer med planverk, at beredskapsplanen mot pandemi ikke var oppdatert siden 2014, eller at aktørene ikke ble samordnet i startfasen. Dette er statsministerens ansvar som den øverste ansvarlige for beredskapen. Det er også et ansvar statsministeren lovte at hun skulle ta. Som Erna Solberg selv sa i 2013: «Man trenger en statsminister som har styring i disse sakene.»

Derfor var det også oppsiktsvekkende da statsministeren sa at de hadde en plan for pandemi, men ikke for denne. Det var altså til tross for at DSB viste at en pandemi kunne bli mer alvorlig, med flere smittede, flere sykehusinnleggelser og et helsevesen i totalkrise, som vi heldigvis ikke har hatt med covid-19.

Spørsmålet til statsministeren er: Hvorfor var ikke Norge forberedt på en pandemi som var like alvorlig som den det ble advart om? Og hvorfor hadde ikke statsministeren sørget for at samordning og helhetsansvar var på plass?

Statsminister Erna Solberg [11:21:51]: Samordning og helhetsansvar har vært på plass, men det er ikke

gjort en god nok jobb med å se på scenarioer hvor man utfordret det som var de vedtatte sannhetene for hvordan man skulle behandle en pandemi. Den pandemien som ble beskrevet av DSB, var mer kortvarig, men veldig eksplosiv og med stor grad av dødelighet, og der har vi sagt at vi burde ha utfordret disse scenarioene.

Representanten sier at vi har vist til at dette var et paradigmeskifte, men et paradigmeskifte er jo nettopp det at vi velger å slå smitten ned. Vi valgte det i stedet for å ha den troen som alle andre pandemiplaner i Norge, i Europa og i Verdens helseorganisasjon hadde, nemlig at vi håndterer en pandemi med å holde kontroll, men la smitten gradvis gå gjennom befolkningen og så bygge immunitet – altså den måten noen vil si at Tegnell i Sverige har brukt. Det valgte vi ikke å gjøre, fordi vi valgte å slå ned smitten tydelig og klart og holde kontrollen.

I ettertid kan vi si at vi skulle ha sett at vi burde ha vurdert nærmere, men som sagt er paradigmeskiftet at vi vurderte å gjøre akkurat det motsatte av det som lå i de planene som var laget på forhånd, fordi det ble oppfattet slik at dette var for sterke virkemidler og hadde for store konsekvenser.

De første tre–fire ukene hadde vi jo en debatt rundt det om vi hadde stengt for mye ned, om økonomien vår ikke burde hatt dette. Vi hadde debatter og leserinnlegg og stor diskusjon f.eks. om vi ikke skulle brukt slå-ned-strategien, men heller latt smitten spre seg gradvis og hatt kontroll på det, fordi de økonomiske konsekvensene ble for store. Det som har vist seg i ettertid, og som Holden-utvalget har dokumentert, er at denne strategien også er økonomisk bedre. Derfor er det et paradigmeskifte, for det vi trodde på forhånd, var nemlig at dette hadde for store kostnader, men det viser seg kanskje å ha mindre kostnader enn ellers.

Så kan vi si at dette burde vi sett på forhånd. Det gjorde vi altså ikke, fordi vi ikke utfordret de scenarioene.

Martin Henriksen (A) [11:24:00]: Valg av strategi påvirker fremdeles ikke det som var gjort eller ikke gjort med smittevernutstyr, planverk og andre ting før pandemien. Grunnen til at jeg tar det opp, er også at en del av de punktene koronakommisjonen påpekte, er de samme som Gjörv-kommisjonen påpekte for ni år siden, nemlig problemer med samordning, koordinering og med planverk, øvelser og manglende helhetsansvar. Dette har vi prøvd å få svar på fra statsminister og justisminister tre ganger den siste uka og spurt om hva det har å si for arbeidet videre. Det har ikke justisministeren eller statsministeren villet svare på, men det er viktig fordi begge kommisjonene påpeker svakheter som er overordnede, og som kan gjelde ulike kriser, ikke kun dem som kommisjonene er satt ned for å

granske. Derfor er det så viktig at man tar læring. Det starter med å erkjenne feil.

Jeg lurer på hvorfor ikke statsministeren vil innrømme at deler av kritikken Gjörv-kommisjonen også kom med, fremdeles finnes i punktene fra koronakommisjonen. Er det fordi man er opptatt av at debatten skal handle om håndteringen etter pandemien og ikke arbeidet før?

Statsminister Erna Solberg [11:25:05]: For det første har vi vel egentlig veldig tidlig, fra mars i fjor, sagt at vi burde hatt et bedre beredskapslager og hatt en annen strategi knyttet til smittevern. Det har vært å slå inn åpne dører, og det kan vi gjenta og gjenta, men det høres ikke ut som om representanten er villig til å høre at det har vi sagt at vi er enig i. Det er vi enig i at vi burde ha tenkt annerledes om og gjort på en annen måte.

Når det gjelder spørsmålet om intensivkapasitet, har vi fulgt opp den vurderingen som lå i stortingsmeldingen som ble levert i 2012–2013, om å arbeide med muligheten til å aggregere opp. Det vi har gjort det siste året, er å sørge for at vi har flere som er korttidsutdannet til å kunne hjelpe på en intensivavdeling. Det står også i den stortingsmeldingen, hvis jeg ikke husker feil, at det ikke er mulig å tenke seg at man skal ha kapasitet til å ha fullverdig intensivbehandling for en stor tilstrømning med en gang, og derfor må man ha muligheter for å løfte beredskapen. Det har vi også gjort dette året, men vi har valgt å si at vi trenger bedre intensivkapasitet fremover, som en lærdom av dette, og da øker vi den.

Presidenten: Det åpnes for oppfølgingsspørsmål – først Martin Henriksen.

Martin Henriksen (A) [11:26:11]: Jeg er enig i mye av det statsministeren nå sa, selv om det ikke var svar på spørsmålet, nødvendigvis. Jeg må også innrømme at jeg de siste ukene har tenkt at jeg tror statsminister Solberg hadde stått seg bedre på å innrømme at beredskap er mer komplisert og mer krevende enn det hun selv uttalte da hun var opposisjonsleder før 2013. I 2013 lovet hun mer samordning og styring. Men i en sektor som beredskapssektoren, der beredskap, der stabilitet og tydelig ansvarsfordeling er viktig, har denne regjeringa hatt et veldig høyt forbruk av beredskapsansvarlige. Statsminister Solberg lanserte et sikkerhetselement ved Statsministerens kontor som raskt ble faset ut. Regjeringa har hatt åtte ulike justisministre, to folkehelseministre og en beredskapsminister. De to siste ministerpostene ble også faset ut. Dette er fragmentering, ikke samordning og koordinering.

Spørsmålet er: Sett i lys av de siste åtte årene, er det en styringsform statsministeren vil anbefale en eventuell ny regjering til høsten å følge?

Statsminister Erna Solberg [11:27:16]: Av helt naturlige grunner skulle jeg gjerne ønsket meg å ha hatt mindre utskifting av justisministre. Det er flere grunner til at flere justisministre har gått av, som selvfølgelig ikke har vært ønskelig. Jeg skulle ønsket meg færre av dem. Det mener jeg også er en viktig del av kontinuiteten. Det betyr ikke at vi ikke har hatt både samordning og styring, men det betyr at vi ikke har vært gode nok på alle områder.

Jeg hører nå gjentatte ganger at vi ikke har et sikkerhetselement på Statsministerens kontor. Jeg har svart ganske mange ganger i Stortinget om dette. Vi har endret Regjeringens sikkerhetsutvalg, sånn at vi har et fast og mer permanent sekretariat som fungerer rundt det. Vi har en statssekretær som ikke bare har ansvaret for de enkelte departementene, men som også har på-tvers-ansvaret for beredskap knyttet til disse spørsmålene. Vi har altså styrket oss på Statsministerens kontor knyttet til disse spørsmålene, men det bygger på de ansvarsdelingene som vi har mellom hvert enkelt departements sektoransvar.

Presidenten: Den muntlige spørretimen er nå over.

Sak nr. 2 [11:28:29]

Ordinær spørretime

Presidenten: Det blir noen endringer i den oppsatte spørsmålslisten, og presidenten viser i den sammenheng til den elektroniske spørsmålslisten i salappen.

Endringene var som følger:

Spørsmål 1, fra representanten Per Espen Stoknes til statsministeren, er overført til utenriksministeren.

Spørsmål 4, fra representanten Kjersti Toppe til justis- og beredskapsministeren, er trukket tilbake.

Spørsmål 5, fra representanten Arild Grande til arbeids- og sosialministeren, er trukket tilbake.

Spørsmål 15, fra representanten Jorodd Asphjell til forsknings- og høyere utdanningsministeren, er trukket tilbake.

Spørsmål 1

Presidenten: Dette spørsmålet, fra Per Espen Stoknes til statsministeren, er overført til utenriksministeren.

Per Espen Stoknes (MDG) [11:29:00]: «USAs president Joe Biden gikk til valg på et offensivt klimaprogram, blant annet et forslag om globalt moratorium mot oljeleting i Arktis. Men i en uttalelse til NTB

22. april sa statsminister Erna Solberg at «vi har ingen planer om å endre vår oljepolitikk på grunn av dette». Uttalelsen kom samme dag som Biden arrangerte et toppmøte for å sette fart på internasjonalt klimasamarbeid.

Er det slik å forstå at Norge vil motarbeide et eventuelt formelt initiativ fra USA til et globalt moratorium mot oljeboring i Arktis?»

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide [11:29:44]: Norge har en lang og god tradisjon for kunnskapsbasert forvaltning av havområdene våre, og senest i juni i fjor fastsatte Stortinget helhetlige rammer for virksomheten til havs gjennom å vedta oppdaterte forvaltningsplaner for alle havområdene våre. Det er en sånn tilnærming som har gjort det mulig å drive trygg og sikker virksomhet i alle våre havområder der vi i dag tillater den type virksomhet, og disse hovedlinjene har det vært og er bred enighet om politisk her i Stortinget.

Det er de naturgitte forholdene på stedet som har og bør ha betydning for hvilken næringsvirksomhet som er forsvarlig å ha i et havområde. Golfstrømmen gjør f.eks. at det i norsk del av Barentshavet er helt andre naturforhold og klimatiske forhold enn i havområder tilsvarende langt nord i andre land, inkludert i USA. På den måten er Norge forskjellig fra de fleste andre arktiske land. Cirka 9 pst. av befolkningen vår bor i Arktis. Vi har næringsvirksomhet, aktivitet og åpne hav. Vi har en helt annen situasjon, og forholdene i den sørlige delen av Barentshavet ligner mer på forholdene i de andre norske havområdene enn f.eks. havområdene tilsvarende langt nord i USA.

Nasjonalt kom president Biden allerede 20. januar i år med en såkalt «executive order» som gjennomførte et midlertidig moratorium på olje og gass i Arctic National Wildlife Refuge i Alaska. Arctic National Wildlife Refuge er et stort verneområde på North Slope i Alaska, som grenser mot Canada. Det har vært dragkamp om å åpne deler av verneområdet for olje- og gassvirksomhet i flere tiår. President Trump satte i gang en åpningsprosess, og det er da forventet at president Biden reverserer dette, om enn midlertidig.

Mens det sørlige Barentshavet er åpent hele året, er den nordlige delen dekket av sjøis deler av året. Her er det i forvaltningsplanene satt en grense for petroleumsvirksomhet der det forekommer sjøis mer enn 15 pst. av tida i april. Norge er det eneste landet i Arktis som i dag har satt en sånn grense. I den sørlige delen av Barentshavet har det vært drevet petroleumsvirksomhet i 40 år. Det er i denne perioden boret over 150 letebrønner og det er bygd ut felt på en sikker måte.

Norge setter pris på den gode dialogen vi har med USA, om både energi og klima, og vi ser på USA som en

nær og god partner for samarbeid og dialog. Samtidig er det Stortinget som bestemmer hvor vi skal ha petroleumsvirksomhet i Norge, sånn Stortinget gjorde ved åpningen av Barentshavet sørøst i 2013, og da de tok stilling til forvaltningsplanen for norske havområder før sommeren i fjor. Norge har en god tradisjon for at det er våre folkevalgte som tar beslutninger basert på en sterkest mulig kunnskapsinnhenting, og det kommer vi til å fortsette med.

Eva Kristin Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Per Espen Stoknes (MDG) [11:32:32]: Jeg takker for svaret fra utenriksministeren.

Jeg merker meg at hun beskriver den langvarige tradisjonen som Norge har, men når en amerikansk president gikk til valg på et program for et globalt moratorium mot oljeboring i Arktis, så er dette faktisk historisk. Et enormt gledelig klimapolitisk taktskifte er innen rekkevidde. For en gangs skyld har Norge makt, for vi er en stormakt i Arktis, og det er åpenbart at signalene fra utenriksministeren og statsministeren kan påvirke Biden-administrasjonen når de vurderer hvordan de skal fremme forslag om dette. Hva slags konsekvenser tror utenriksministeren det vil få for Bidens framgangsmåte og muligheter til å realisere et oljemoratorium i Arktis hvis Norge på forhånd sier nei?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide [11:33:21]: Først må jo dette forslaget i så fall fremmes. Foreløpig er det en hypotetisk problemstilling, og som jeg var inne på i mitt innlegg, er dette noe som er gjort nasjonalt i USA fra Bidens side i denne omgang. Vi kan selvfølgelig ikke endre norsk energipolitikk eller forvaltning av norske havområder basert på en tenkt eller mulig framtidig problemstilling, men hvis det skulle komme en invitasjon fra USA eller andre til dialog om nordområdenes rolle i det å løse globale bærekraftsutfordringer, kommer vi selvfølgelig til å ta del i den dialogen, både bilateralt, multilateralt og selvfølgelig også blant kyststatene i Arktisk råd.

Det er som sagt for tidlig å si noe om dette ennå, fordi det ikke foreligger noe forslag. Vi har veldig god dialog med USA på energi- og klimaspørsmål, og statsministeren var en av de 40 statslederne som deltok på Bidens klimatoppmøte nå i april. Jeg vil også bare nevne at dette er heller ikke en problemstilling amerikanerne har tatt opp med oss, at dette skulle være noe som er nært forestående å foreslå fra USAs side.

Per Espen Stoknes (MDG) [11:34:27]: Det er ikke første gang Norge og norsk oljeindustri jobber skulder ved skulder for å bremse og stoppe viktige internasio-

nale miljøinitiativer i Arktis. Ett forslag fra sterke krefter i EU om å stanse oljeleting i Arktis ble nedstemt med knapt flertall i EU-parlamentet for noen år siden etter en sterk lobbykampanje der norske myndigheter åpent bekjempet forslaget sammen med oljenæringen.

Mitt spørsmål til utenriksministeren er derfor: Er det slik at norske myndigheter og diplomater i USA nå jobber for å bekjempe et varslet forslag om et globalt moratorium mot oljeleting i Arktis?

Utenriksminister Ine Eriksen Søreide [11:35:10]: Som sagt er ikke dette et forslag som ligger på bordet fra amerikanerne. Vi har god dialog med amerikanerne, og dette har heller ikke blitt tatt opp med oss fra amerikansk hold.

Det er viktig å understreke, som jeg var inne på i det første svaret mitt, at det er Stortinget som legger rammene for norsk petroleumspolitik. Det er det et bredt flertall for her i huset. Så erkjenner og respekterer jeg at Miljøpartiet De Grønne har et annet synspunkt enn flertallet på det. Det er en helt ærlig sak. Men vi følger altså opp det brede flertallet som ligger i Stortinget, og det er også i tråd med de arealmessige rammene i forvaltningsplanen Stortinget fastla sommeren 2020.

Spørsmål 2

Roy Steffensen (FrP) [11:36:03]: «I norsk skole er det vanlig at ungdomspolitikere, interesseorganisasjoner og næringsliv kan besøke skoler og være en del av undervisningsopplegget. Den 24. april kunne vi lese i Vårt Land at bransjeorganisasjonen Norsk olje og gass har møtt over 5 000 elever siden 2019. Dette vil Sosialistisk Venstreparti nå ha en slutt på, og de ønsker å forby oljenæringen å kunne møte elever på skolen.

Hva tenker statsråden om forslaget fra Sosialistisk Venstreparti, og er dette noe også regjeringen vil vurdere?»

Statsråd Guri Melby [11:36:39]: Norsk skole skal være et vindu mot samfunnsliv og arbeidsliv for elevene. I skolen skal elevene lære om ulike yrker og utdanninger, de skal lære om miljø og bærekraftig utvikling – og de skal også lære å tenke kritisk og se ulike sider av en sak. På skolen skal elevene få utvikle evnen til å stille spørsmål, stimuleres til nysgjerrighet og stille spørsmål ved vedtatte sannheter. Vi lever i et samfunn i dag der barn og unge påvirkes fra mange ulike hold. På skolen får elevene anledning til å møte ulike stemmer innenfor en trygg ramme.

Kritisk tenkning og etisk bevissthet er en viktig del av skolens brede samfunnsmandat og er tydelig nedfelt i overordnet del av læreplanen. Elevene skal trene på å

gjøre etiske vurderinger, være utforskende og veie ulike hensyn opp mot hverandre. På den måten skal skolen lære elevene å ta bevisste valg og kunne begrunne egne meninger.

Jeg vil også vise til at bærekraftig utvikling ble innført som et tverrfaglig tema i de nye læreplanene som ble tatt i bruk fra inneværende skoleår. Gjennom arbeid med temaet skal elevene utvikle kompetanse som gjør dem i stand til å ta ansvarlige valg og handle etisk og miljøbevisst.

Det å invitere inn ulike deler av samfunnet i undervisningen kan bidra til å gjøre opplæringen mer motiverende og mer forståelig for elevene. Skolene og lærerne må bruke et godt faglig skjønn i arbeidet med å tilpasse opplæringen, og det er opp til skolen hvordan undervisningen og andre aktiviteter på skolen legges opp for at elevene skal lære best mulig. Det gjelder også hvem de ønsker å invitere inn i undervisningen. Det er altså opp til den enkelte skole og den enkelte lærer å bestemme det. Det er viktig bl.a. for at opplæringen skal kunne tilpasses elevene og gi mulighet til å ta opp dagsaktuelle temaer – og også mulighet til å tilpasses f.eks. lokale forhold.

Jeg har tillit til at lærerne kan gi elevene det rammeverket som er nødvendig for å kunne vurdere ulike sider av en sak og være kritisk til det de hører. Jeg mener ikke det er riktig å ha nasjonale regelverk der vi forbyr enkeltaktører å komme inn i skolen.

Roy Steffensen (FrP) [11:38:47]: Jeg er glad for at statsråden kommer med denne avklaringen om at det skal være opp til skolene, for oljenæringen er viktig for Norge som energinasjon og for vår velstand nå, men vil også være det i mange tiår framover. Næringen er også en katalysator for andre teknologitunge bransjer, den sysselsetter om lag 200 000 personer og vil ha behov for å rekruttere mange nye personer i årene som kommer. Da betyr det noe hvordan vi omtaler næringen.

I forrige uke kunne vi lese i Aftenbladet at Norges mest populære studium er det nye tollstudiet ved Universitetet i Stavanger, som har ca. 2 000 søkere til 35 plasser, mens det f.eks. kun var 21 førstegangssøkere til 20 studieplasser på petroleumsteknologi. Universitetet i Stavanger gir TV 2-serien «Toll» æren for de høye søker-tallene, fordi den tegner et positivt og spennende bilde av yrket.

Er statsråden enig i at vedvarende negativ omtale av oljenæringen kan påvirke søker-tall til høyere utdanning?

Statsråd Guri Melby [11:39:48]: Jeg tror absolutt at måten vi snakker om ulike yrker på, har påvirkning på søker-tallene – både at det oppleves som om noen yrker har høy status og høy anseelse, og også ungdommens

egen vurdering av hva framtidsutsiktene er i ulike yrker.

Jeg tenker at når det gjelder ulike næringers behov for arbeidskraft, er det klart at vi som nasjon har et viktig ansvar i å sikre at det finnes gode utdanningstilbud over hele landet som gjør at vi utdanner de fagfolkene vi trenger. Så tenker jeg også at bransjene selv har et viktig ansvar for å bidra til rekruttering inn i sine bransjer. Nå har oljenæringen over mange år hatt veldig god rekruttering og kanskje bidratt til at andre bransjer har slitt mer. Det er ingen tvil om at det å konkurrere om den kompetansen kommer til å være en stor utfordring framover, og jeg tenker at det er en viktig jobb for oljenæringen selv å sikre seg den rekrutteringen den trenger.

Roy Steffensen (FrP) [11:40:55]: Jeg synes svaret fra statsråden er interessant, for nå har mange politiske partier hatt landsmøte, og gjennomgangstonen fra Rødt, Miljøpartiet De Grønne, SV, Kristelig Folkeparti og statsrådets parti, Venstre, har vært at oljen representerer et problem, og at politikerne har et ansvar for at den skal fases ut. Selv om de nevnte partiene er uenige om å sette en konkret sluttdato, er i hvert fall alle partiene enige om at de ikke skal være positive til nye investeringer. Det synes jeg er veldig beklagelig, og det vil ha liten nytte for verdens miljø, men være til stor glede for verdens kullbaroner og oljesjeiker.

Likevel, sett i lys av det som statsråden nå har sagt i dagens spørretime, er det grunnlag for å håpe at statsråden vil være positiv til å gå i motsatt retning av SV, og heller oppfordre flere skoler til å få besøk av Norges viktigste næring.

Statsråd Guri Melby [11:41:49]: Jeg tror ikke jeg skal kommentere altfor mye av petroleumspolitikken, da det er ganske langt utenfor de feltene jeg er ansvarlig for som statsråd.

Jeg tror jeg skal forholde meg til det spørsmålet handler om, nemlig hvilke aktører vi skal slippe til i skolen. Jeg tenker at hvis vi ønsker at elevene skal utvikle evne til kritisk tenkning, at de skal kunne få høre flere sider av en sak og gjøre seg opp egne meninger, er det viktig at skolen har rom til å invitere inn de aktørene som de mener er relevant for å få til nettopp det. Jeg tenker at nettopp i en sånn setting som skolen er, kan det være relevant at en type aktør som Norsk olje og gass kan komme inn, kan bidra med sine perspektiv. Det samme kan selvsagt også miljøvernorganisasjoner eller andre som kanskje representerer noen andre syn. Så får elevene mulighet til å ta stilling til en del spørsmål selv, uten at vi nødvendigvis skal tre fasiten ned over hodet på dem. Det tror jeg er det beste vi kan gjøre for å utvikle gode samfunnsborgere som også kan ta seg gode jobber i framtiden, uavhengig av næring.

Spørsmål 3

Jenny Klinge (Sp) [11:43:08]: «Ved dei om lag 120 lensmannskontora som vart lagde ned i 2017, forsvann 350 politiårsverk. I tillegg har over om lag halvparten av dei gjenverande politistasjonane og lensmannskontora mista tilsette gjennom den såkalla «nærpolitireforma», jf. SSB.

Korleis ser statsråden for seg at ressursane skal finne kvarandre ved alvorlege hendingar når regjeringa har sørgt for at dei ikkje lenger eksisterer og/eller er bygd ned i store delar av landet?»

Statsråd Monica Mæland [11:43:40]: Vurdering av politikraft og tilstedeværelse gjøres ut fra kapasitet og kompetanse på politidistrikts- og geografisk driftsenhetsnivå. Det er i dag hele politidistrikter som leverer tjenestene ute i kommunene. Det har vært et sentralt grep i politireformen og er nødvendig bl.a. som følge av endringer i kriminaliteten. En slik helhetlig tilnærming til oppgaveløsningen representerer en endring fra tidligere, da lensmannskontoret i større grad hadde ansvar for beredskap og etterforskning lokalt.

Det handler bl.a. om hvilken bistand politiet kan yte ved alvorlige hendelser, i forbindelse med alvorlige identitetskrenkelser og overfor digital kriminalitet. I dag er det et helt annet samspill mellom ulike ressurser i hele politidistriktet, noe som også forklarer hvorfor kvaliteten på politiets arbeid har økt og politiet er i stand til å håndtere mer krevende saker likt og uavhengig av om hendelsen skjer i en stor eller liten kommune.

Kapasitetsundersøkelsen som er gjennomført, viser at selv om det er blitt færre lensmannskontor, så rykker politiet ut på oppdrag der det bor folk. Undersøkelsen påpeker at politiet bruker like mye tid på oppdrag i bygd som i by, og at politiet har kapasitet til også å prioritere mindre akutte hendelser.

I løpet av 2020 har de geografiske driftsenhetene fått en betydelig høyere andel av økningen i politiårsverkene enn de funksjonelle enhetene. 76 pst. av økningen i politiårsverkene i 2020 har gått til styrking av de geografiske driftsenhetene. I budsjettet for 2021 ble bevilgningen til politiet økt med om lag 578 mill. kr. Økningen skal i hovedsak gå til å styrke de geografiske driftsenhetene i politiet og vil gi ytterligere lokal tilstedeværelse og politikraft der folk bor og ferdes.

Når det gjelder SSB-tall om bemanning på kommunenivå, vil jeg gjerne understreke at denne statistikken gir et feil bilde av politikraften i den enkelte kommune. SSB tar utgangspunkt i de faste arbeidsstedene som de ansatte er registrert ved. Det kommer dermed ikke fram at ansatte som er registrert ved et fast arbeidssted i politiet, i praksis utfører sitt arbeid i flere kommuner og står til rådighet for hele distriktet.

Jenny Klinge (Sp) [11:45:58]: Eg takkar for svaret. Den raud-grøne regjeringa la fram ei rekkje tiltak i forbindelse med terrormeldinga i 2013. Eitt av tiltaka var å auke talet på IP3-mannskap frå 800 til 1 200 på landsbasis. Dette er dei politifolka som har mest trening i å handtere våpen og ekstra krevjande situasjonar. Solberg-regjeringa vidareførte denne ambisjonen og skreiv i forslaget sitt til statsbudsjett for 2017 at ein skulle nå måtalet på 1 200 innan utgangen av det året – beredskapen skulle vere tilfredsstillande i heile landet, og alle politidistrikt skulle ha tilgang på tilstrekkeleg mannskap med IP3-godkjenning. To år seinare kom det ein kontrabeskjed i statsbudsjettet for 2019. Målet var redusert frå 1 200 til 1 000.

Kva slags beredskapsfaglege vurderingar ligg til grunn for at regjeringa har gått bort frå ambisjonen om at det skal vere døgnbemanna IP3-patruljar tilgjengeleg i alle politidistrikt, noko som ikkje lenger er mogleg når ein tek ned talet frå 1 200 til 1 000?

Statsråd Monica Mæland [11:46:59]: Jeg forstår at Senterpartiet er veldig opptatt av tellemåten. Jeg er opptatt av beredskap og totalberedskapen. Politiets beredskap er styrket i alle ledd.

Det som er viktig, og som er helt nytt i år, er at alt innsatspersonell i alle politidistrikter nå får midler til å reise og trene ved det nye nasjonale beredskapssenteret. Det betyr at vi får et innsatspersonell som er bedre trent, og som kjenner de nasjonale beredskapsressursene mye, mye bedre enn det som var situasjonen tidligere. Når vi i tillegg vet at politiet har bedre utstyr, trener mer og har bedre grunnlag for å gjøre jobben, er det ikke å telle enkeltpersoner som er det viktige, det er hvordan totalberedskapen er. Den er altså styrket i hele landet og i alle ledd, takket være en kraftsatsing knyttet til politireformen og til innsats, personell, mer penger og nye biler, båter og helikoptre.

Jenny Klinge (Sp) [11:48:01]: Regjeringa har klart det utrulege – nemleg å sentralisere helikopterberedskapen til politiet i Nord-Noreg frå Bardufoss til Rygge. Dermed har Nord-Noreg ingen helikopter som politiet kan bruke til å fly inn politifolk eller spesialstyrkar til ei bygning, eller som i ytste konsekvens kan bli brukt av skarpskyttarar. I rapporten frå Gjörv-kommisjonen, som regjeringa ofte viser til, men som det kan verke som om dei ikkje har lese særleg godt, står det bl.a. at ved eventuelle framtidige og meir omfattande terrorangrep andre stader i landet vil helikopterstøtte kunne bli av kritisk betydning for moglegheita til å avgrense og nedkjempe trusselen.

Var terrorberedskapen i Nord-Noreg betre då det fanst helikopter der som kunne brukast til å fly politifolk til viktige oppdrag, eller som kunne brukast av poli-

tiets skarpskyttarar, eller er beredskapen betre no når politiet ikkje har slike helikopter for beredskap nord for det sentrale Austlandet?

Statsråd Monica Mæland [11:48:56]: Det er faktisk feil. Det er jo slik at vi har politihelikoptre. Vi har gjort en avtale med sivil helikoptermyndighet og leid inn helikoptertilgang i Tromsø.

I tillegg er det igjen slik at Senterpartiet er notorisk opptatt av geografisk tilholdssted for våre helikoptre. Politiet har avtale med Kystverket og kan få bistand fra Forsvaret, og vi har nye politihelikoptre knyttet til det nye beredskapssenteret som har mye lengre rekkevidde, kan reise mye lenger, bære tyngre og gjøre en mye bedre jobb.

Så ja, beredskapen i hele landet er betydelig styrket under denne regjeringen, både i form av endret organisering, altså politireformen, og i form av flere mennesker, bedre verktøy, bedre ressurser og mer øving.

Spørsmål 4

Fra representanten Kjersti Toppe til justis og beredskapsministeren:

«Vest politidistrikt blei i 2020 for fyrste gong det politidistriktet med lågast politidekning per innbyggjar i heile landet. Per 31. desember 2020 var det 1,58 politifolk per 1 000 innbyggjarar. I Oslo er det til samanlikning 2,54. 16 stader i Hordaland har enten mista det lokale lensmannskontor sitt eller fått færre tilsette enn i 2015. Også bydelspolitiet i Bergen har mista fleire tiltals tilsette gjennom reforma.

Kva gjer statsråden for å stoppe sentraliseringa av politiet i Hordaland, sikre bydelspolitiet og redusere responstida?»

Presidenten: Dette spørsmålet er trukket tilbake.

Spørsmål 5

Fra representanten Arild Grande til arbeids- og sosialministeren:

«Mange delvis permitterte kan ha fått betydelig restskatt, jf. artikkel på Dinside.no 21. april 2021. Rett skattetrekk er den enkeltes ansvar, men vi bør kunne forvente både gode rutiner og god informasjon fra våre offentlige myndigheter, slik at det er enklast mulig å betale inn rett skatt til rett tid.

Hvordan fastsetter Nav skattetrekket for delvis ledige dagpengemottakere, hvor mange av de som har vært ledige i 2020, kan nå ha fått en betydelig restskatt, og hvordan vil statsråden bidra til å bedre situasjonen nå eller i fremtiden?»

Presidenten: Dette spørsmålet er trukket tilbake.

Spørsmål 6

Emilie Enger Mehl (Sp) [11:50:16]: «Fra 2013 til 2019 mistet 14 kommuner i Hedmark statlige arbeidsplasser, ifølge en oversikt fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Nord-Odal har tapt 42 arbeidsplasser, Stange 30, Våler 28, Eidskog 22, Åmot 20, Alvdal 9, Folldal 7, Løten 14, Rendalen 8, Sør-Odal 6, Tolga 5, Åsnes 3, Ringsaker 2 og Os 1. Samtidig er befolkningsnedgangen i Hedmark og Oppland på sitt sterkeste siden 1995, og befolkningen sentraliseres til de største kommunene.

Synes statsråden at regjeringens sentralisering av arbeidsplasser er god distriktspolitik?»

Statsråd Linda Hofstad Helleland [11:51:06]: Regjeringen fører ikke en distriktspolitikk med sentralisering som mål. Tvert imot ønsker vi å motvirke sentralisering – samtidig som vi jobber for at tjenestene for innbyggerne skal bli bedre og mer tilgjengelige, og at folk skal oppleve en enklere hverdag. Digitalisering bidrar jo til en desentralisering av tjenester. Der man før måtte reise til et kontor, ta seg fri fra jobben og stå i kø, kan man nå med et par tastetrykk løse det hjemme fra pc-en.

Regjeringen er opptatt av å legge til rette for utvikling og vekst i hele Norge. Vi ønsker at det skal være kompetansearbeidsplasser over hele landet, og at det skal være en god regional fordeling av statlige arbeidsplasser.

I hele vår periode har regjeringen ført en aktiv lokaliseringspolitikk. Det er om lag 1 240 arbeidsplasser som er nyetablert eller flyttet ut av Oslo-området i perioden 2013–2020. Vi har f.eks. lagt Norsk helsearkiv til Tynset, med om lag 60 statlige arbeidsplasser. Snart skal Helse-dataservice flyttes til Tynset. Det åpnes også for noen stillinger i Trondheim, stillinger som i dag er plassert i Bergen, Oslo og Trondheim.

Hovedregelen i regjeringens lokaliseringspolitikk er at ny statlig virksomhet skal etableres utenfor Oslo og sentrale kommuner i Oslo-området. Det innebærer i praksis at statlige arbeidsplasser og tjenester ofte lokaliseres i mellomstore byer.

I 2019 forsterket regjeringen retningslinjene for lokalisering av statlige arbeidsplasser. Det skal legges vekt på lokalisering i regionale sentre der virksomhetene har størst potensial for å bidra til det lokale tilbudet av arbeidsplasser. Å styrke de små byene og tettstedene er viktig for å skape et regionalt tyngdepunkt som kan balansere den tiltrekningskraften de store byene har. De små tettstedene skal også bidra til omlandet og distriktet rundt.

Regjeringen er opptatt av at statlige arbeidsplasser og statlige etater skal levere best mulig tjenester, tjenester som er kunnskapsbaserte. Digitalisering gir, som jeg sa, nye muligheter for organisering av virksomhetene. Det betyr at endringene som gjennomføres i offentlig sektor, gir både bedre tjenester, bedre oppgaveløsning og mer effektiv ressursbruk.

Parallelt med dette jobber vi for at effektiviseringen ikke skal få uheldige konsekvenser for enkeltområder. Det er nettopp derfor vi jobber så aktivt med lokaliseringspolitikken. Den svake befolkningsutviklingen i Innlandet skyldes i hovedsak, som i resten av landet, fødselsunderskudd kombinert med lav arbeidsinnvandring, og fødselsunderskudd og lav arbeidsinnvandring fra EØS-landene ser vi også er en trend i øvrige deler av landet.

Emilie Enger Mehl (Sp) [11:54:10]: Distriktsministeren begynner med å hevde at regjeringen jobber for å motvirke sentralisering. Senterpartiet er uenig i den beskrivelsen. Vi har tvert imot sett en regjering som systematisk har sentralisert alt fra politi til trafikkstasjoner, skattekontorer og mange andre arbeidsplasser vekk fra spesielt de minste kommunene.

Politiet representerer et område hvor det har skjedd en kraftig sentralisering. Den 5. oktober 2018 vedtok Stortinget følgende:

«Stortinget ber regjeringen sørge for en reell styrking av de lensmannskontorene som står igjen etter gjennomføringen av politireformen.»

Likevel ser vi i f.eks. Hedmark at Stange nå har gått fra femten ansatte politifolk til én, Koppang har gått fra seks ansatte til tre, og Rena har gått fra seks ansatte til to. Hvordan er det en reell styrking av lensmannskontorene på Stange, Koppang og Rena?

Statsråd Linda Hofstad Helleland [11:55:12]: Det er litt pussig at også representanten og Senterpartiet er så opptatt av å understreke at de motarbeider sentralisering. For der Senterpartiet har mulighet til å gjøre noe, nemlig i fylkene og fylkeskommunene, når de sitter ved makten, gjør man jo det samme. Det er faktisk nesten en sterkere sentralisering i fylkene der Senterpartiet sitter og styrer, enn der staten styrer.

I Innlandet ser vi at antallet arbeidsplasser er redusert i de minste kommunene med nesten 50 pst. fra 2013 og fram mot 2020. Samtidig ser vi at økningen i de mest sentrale kommunene er på over 50 pst. i samme tidsrom. Dette er en sentralisering som Senterpartiet har valgt. Det er det sikkert gode grunner til, fordi man ser at det gir bedre tilbud til innbyggerne.

Når det gjelder politiet, registrerer jeg at vi har fått 150 flere stillinger i 2020 enn vi hadde i 2013. Det er ikke politikontoret som er det viktigste; det er å ha politiet

der ute og muligheten til å oppklare og hjelpe ved kriminalitet.

Emilie Enger Mehl (Sp) [11:56:18]: Jeg spurte om hvordan denne reduksjonen av antall ansatte var en reell styrking av de tre spesifikke lensmannskontorene, men statsråden valgte å bruke et minutt på å snakke om Senterpartiet i stedet.

Da får jeg spørre om noe annet. I går vedtok styret i Sykehuset Innlandet at de vil ha et nytt hovedsykehus på Moelv, og de vil legge ned akuttfunksjonen ved Elverum sykehus. Den beslutningen skal videre til styret i Helse Sør-Øst, og så er det til slutt Høyre i regjering som bestemmer hva som skal skje med sykehuset i Elverum.

Senterpartiet mener det ville være en tragedie for hele regionen hvis vi ikke skal ha et akuttstusykehus på Elverum. Det må bestå for å sikre både arbeidsplasser og trygghet og beredskap for innbyggerne i hele Østerdalen. Det er en tjeneste som ikke kan digitaliseres. Hvis man skader seg eller skal føde, kan man ikke gå på en damaskin – da må man på sykehus.

Mener digitaliserings- og distriktsministeren at det er bra for regionen i Østerdalen hvis akuttfunksjonen ved sykehuset i Elverum forsvinner?

Statsråd Linda Hofstad Helleland [11:57:24]: Dette er jo en beslutning som helseministeren skal ta på et tidspunkt, og derfor blir det uryddig av meg å kommentere dette i Stortinget i dag.

Jeg forstår at det er problematisk for Senterpartiet at jeg bruker min tid på å minne om at Senterpartiet selv driver en sentralisering der de sitter med makten og politisk ledelse. Jeg skjønner at det er ubehagelig å bli minnet om det, all den tid Senterpartiet er mest opptatt av å kritisere staten for at man sentraliserer. Men det er interessant å se at også Senterpartiet ser at det er viktigere å gi gode tilbud og øke tilgjengeligheten for innbyggerne fremfor å holde fast på kontorer og gamle strukturer.

Når vi også ser at veksten i antallet statlige arbeidsplasser økte innen offentlig administrasjon og ikke politi og sykepleiere under Senterpartiet, var det naturlig for meg å kommentere det.

Spørsmål 7

Bengt Fasteraune (Sp) [11:58:50]: «Fra 2013–2019 mistet Oppland 269 statlige arbeidsplasser. Når arbeidsplassene flyttes må folk flytte etter. SSBs befolkningsoversikt for 2020 konkluderer med at Oppland og Hedmark har hatt den største befolkningsnedgangen siden 1995. Oppland har flest nasjonalparker i landet, og i enkelte kommuner er 80 pst. av områdene vernet.

Det er etablert kompetansesentre som har oppgaver tilknyttet verneområdene.

Vil statsråden sørge for at statlige arbeidsoppgaver og arbeidsplasser flyttes fra direktorat og statsforvalter til disse områdene?»

Statsråd Linda Hofstad Helleland [11:59:39]: Regjeringen har gitt kommunene tilbud om å overta forvaltningsansvaret for alle mindre verneområder. Kommunene får fortløpende tilbud om å bli forvaltningsmyndighet når nye verneområder opprettes. Nasjonalparker og andre større verneområder forvaltes av nasjonalpark- og verneområdestyrer som er satt sammen av lokalpolitikere. For en tid tilbake besøkte jeg Røros. Her har de nylig samlokalisert Fylkesmannens reindriftsavdeling, nasjonalparkforvaltere, Statens naturoppsyn og Statskog. Dette gir sterke og spennende fagmiljøer, som gjør Røros til et mer attraktivt arbeidsmarked, og som også kan bidra til at andre, ikke bare statlige arbeidsplasser, men også arbeidsplasser i privat sektor kan knytte seg til disse sterke fagmiljøene.

I mitt svar til representanten Enger Mehl redegjorde jeg for regjeringens lokaliseringsspolitikk, men jeg kan tilføye at regjeringen i 2020 startet fire pilotprosjekter med Statens hus rundt om i Norge. Målet med at vi gjør det, er at små og mellomstore avdelinger av statlige etater skal samarbeide tettere med hverandre og skape større fagmiljøer på mindre steder rundt om i distriktet, slik at man kan tiltrekke seg ytterligere arbeidsplasser og kompetansemiljøer. Dette er et samarbeid mellom statlige etater, vertskommune, fylkeskommune og statsforvalter som vi har stor tro på. Fremfor at man sitter spredt rundt omkring i hele landet med statlige arbeidsplasser i små fagmiljøer, kan man samle kompetansemiljøer, og kollegaer også, for et godt arbeidsfellesskap.

Digitale løsninger legger til rette for at arbeidsoppgaver kan utføres fra et annet sted enn det fysiske kontoret hos arbeidsgiver. Regjeringen ønsker å åpne for at medarbeidere i statlige virksomheter i større grad kan arbeide fra hele landet. Det gir større fleksibilitet i det statlige arbeidslivet og bidrar til at fagkompetanse både kan beholdes og styrkes i distriktene.

Det kan også være et potensial for at fjernarbeidsplassene som vi nå ser at næringslivet legger til rette for, men som også staten legger til rette for – vi ser at Lånekassen nå lyser ut stillinger med hele Norge som arbeidssted – vil bety en vekst i arbeidsplasser i distriktene. Da er det også interessant å se på hvordan vi kan legge til rette for kontorfellesskap i eksisterende lokaler, og hvordan vi kan løfte fram og styrke miljøene i næringshagene og kunnskapsparkene rundt om i landet, slik at flere som har muligheten til og ønsker å flytte ut i distriktet, kan ta med seg arbeidsplassen fra de store byene

og flytte til mindre steder. Her kan kommuner og fylkeskommuner ta en viktig rolle i å kartlegge og ta i bruk lokal infrastruktur til lokale arbeidsfellesskap.

Bengt Fasteraune (Sp) [12:02:40]: Takk for svaret. Jeg ser at man i stor grad åpner opp for at det kan flyttes ut arbeidsplasser, og det er beskrevet miljøer i både fylke, kommune og i og for seg stat. Da skal jeg prøve å presisere det litt. Jeg skal liste opp noen oppgaver som Land- og friluftslivavdelingen har i dag, i seksjonen for verneområder, og det er under Miljødirektoratet:

- arbeid for å bedre tilstanden i verneområder, bl.a. gjennom restaureringstiltak
- ansvar for opplæring av lokale nasjonalpark- og verneområdeforvaltere og -styrer
- arbeid med besøksforvaltning i verneområder samt forvaltning og utvikling av merkevaren for verneområder i Norge
- arbeidet med nasjonalparklandsbyer og -kommuner
- arbeid med økt verdiskaping, med natur og verneområder som ressurs
- ansvar for å sikre et godt kunnskapsgrunnlag og utvikle fagsystemer og digitale verktøy på vårt ansvarsområde

Etter det jeg vet, jobber det 17 personer i Land- og friluftslivavdelingen, seksjonen for verneområder. Mener distriktsministeren at dette er oppgaver som kan flyttes ut?

Statsråd Linda Hofstad Helleland [12:03:42]: Jeg er opptatt av at statlige arbeidsplasser skal flyttes ut av Oslo-området for å bidra til kompetansearbeidsplasser rundt om i distriktene. Det er viktig, og derfor er jeg glad for at vi har flyttet ut mange, og at vi fortsatt har en aktiv lokaliseringsspolitikk. Jeg ser at det er noen statlige arbeidsplasser som både staten og fylkeskommunene, der Senterpartiet sitter og styrer, ønsker å gjøre endringer knyttet til.

Jeg har også lyst til å nevne at utvikling og vekst i Distrikts-Norge også handler om arbeidsplasser i privat sektor. Det ser nærmest ut som at hvis ikke staten går inn, hvis vi ikke etablerer statlige arbeidsplasser, så er det nesten ikke liv laga i distriktene. Det er ikke situasjonen der ute. Vi ser at aktivitet, vekst og utvikling i stor grad er knyttet til å skape jobber i privat sektor.

Bengt Fasteraune (Sp) [12:04:50]: Det er jeg enig i. Privat næringsutvikling er særskilt viktig.

Jeg vil være enda mer konkret og bruke Hjerkinmiljøet som eksempel. De har hatt besøk av mange ministre, inkludert statsministeren, og muligens også den ministeren. Dagens kompetansemiljø består av Norsk Villreinsenter Nord. De har fire ansatte og har en

nasjonal veiledningsoppgave innen villreinforvaltning. Samtidig har de bygd opp et publikumstilbud som lokale reiselivsbedrifter benytter seg av, bl.a. Viewpoint Snøhetta. Det er et forvaltningsknutepunkt for Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark, Rondane nasjonalpark og Dovre nasjonalpark, med fire forvaltere. Statens naturoppsyn, SNO, har sitt kontor der. Det er en felles informasjonsmedarbeider. Det er kontor for fjellstyrer rundt plataået, i både Dovre og Folldal. Det er også et pilegrimssenter, og det er mange andre, guider og slike, tilknyttet dette. I tillegg er NTNU en aktiv bruker.

Kan dette være et kompetansenav der statlige arbeidsplasser flyttes ut, og som kan få ansvar for lokale, regionale og nasjonale oppgaver?

Statsråd Linda Hofstad Helleland [12:05:51]: Jeg er veldig glad for at det eksempelet trekkes frem, for det er nettopp ved at behovet for å jobbe sammen i tette kompetansemiljøer kommer fra miljøene selv fordi man ser at det er så mye synergier å hente ut av det, at man skaper disse fellesskapene på tvers og får synergier ut av det. Det er veldig bra, og det ønsker jeg å se mer av. Jeg har besøkt senteret, jeg har vandret som pilegrim gjennom området og besøkt senteret, og det er veldig godt å se at man gjør dette lokalt, også uten at staten vedtar det. Jeg synes jo det er en positiv ting, men jeg ønsker å se mer av at både stat og fylkeskommuner og kommuner går sammen om å få etablert flere slike kompetansemiljøer.

Spørsmål 8

Kari Anne Bøkestad Andreassen (Sp) [12:07:17]: «Statsråden har tidligere vist til regjeringens «formidable distriktssatsing». Nordland er det fylket som har mistet flest statlige arbeidsplasser i kommuner med lavest sentralitet under denne regjeringen. Hele 298 arbeidsplasser er borte der de trengs mest. Fylkets ene kommune i sentralitetsklasse 3 har fått tilført 306 statlige arbeidsplasser.

Synes statsråden at flytting av statlige arbeidsplasser til kommuner i laveste sentralitetsklasse vil være et effektivt virkemiddel for vekst, og vil det være god distriktspolitikk?»

Statsråd Linda Hofstad Helleland [12:07:58]: Spørsmålet fra representanten likner på spørsmål jeg fikk fra Senterpartiet tidligere i dag. Det handler om statlige arbeidsplasser, små kommuner, virkemiddel for vekst og god distriktspolitikk. Siden jeg nettopp redegjorde for regjeringens lokaliseringsspolitikk i mitt tidligere svar, vil jeg avgrense meg til hva jeg mener er god distriktspolitikk og effektive virkemidler for vekst.

Selv om statlige arbeidsplasser kan være et viktig tilskudd for å skape balanserte arbeidsmarkeder, som jeg tidligere var inne på, er det ikke statlige arbeidsplasser som skaper vekst. Det er det næringslivet som står for. Nordland er et fylke med stort ressursgrunnlag og mange spennende muligheter for vekst og utvikling. Grunnlaget for at folk skal bo i hele landet, er at de har en jobb å gå til. Derfor prioriterer vi gode vilkår for næringslivet. Distriktspolitikken handler om innsats på en rekke politikkområder. Vi vil fortsette vår satsing på skatte- og avgiftslettelser, på forskning og innovasjon, for å skape jobber i Nord-Norge. Vi vil satse på en aktiv statlig lokaliseringsspolitikk og bedre kommuneøkonomi.

I ny Nasjonal transportplan vil vi fortsette regjeringens historiske samferdselsutbygging i Nord-Norge. Vi satser milliardbeløp på investeringer til riksveier og fylkesveier. Vi bygger bredbånd i distriktene som aldri før. Gode samferdsels- og bredbåndsløsninger er avgjørende for å sikre livskraftige distrikter. Nordland får store investeringer gjennom NTP til både vei, jernbane, kyst og luftfart. Utbedringer på E6 og E10 vil gi store reisetidsreduksjoner og økt trafiksikkerhet.

Vi legger også til rette for at alle skal kunne ta utdanning, uavhengig av hvor man bor og hvilken livssituasjon man er i. Innen sommeren skal vi legge frem en strategi for desentralisert og fleksibel utdanning. Alt dette er viktige komponenter i det jeg mener er en god distriktspolitikk og gode virkemidler for vekst. Regjeringen fører en fremtidsrettet distriktspolitikk for å omstille norsk økonomi for nye arbeidsplasser. Nå videreutvikler vi distriktspolitikken, og den skal vi legge frem før sommeren.

Når det gjelder Nordland, ser vi at fylkeskommunen har sentralisert en hel del. Fylkeskommunen i Nordland har redusert antall arbeidsplasser i de minste kommunene, med over 15 pst. mellom 2013 og 2020. Den eneste kommunen med økning i fylkeskommunale arbeidsplasser i Nordland er Bodø. Representanten kjenner fylkeskommunen godt, og der Senterpartiet driver fylkeskommunen, driver sentralisering, flytter arbeidsplasser fra mindre kommuner rundt i fylket og inn til Bodø, er det en grunn til det, og grunnen ser jeg for meg er at de mener det er for å gi bedre tjenester, som kanskje er mer kostnadseffektivt, men også bedre kvalitet til sine innbyggere. Det er jo målet for oss politikere. Det er ikke kontorer, systemer og strukturer, det er gode tjenester til innbyggerne våre.

Kari Anne Bøkestad Andreassen (Sp) [12:11:02]: I stedet for å svare på sammenhengen mellom statlige arbeidsplasser og distriktspolitikk, som egentlig var spørsmålet, velger statsråden igjen å angripe fylkeskommunene, og det er for så vidt helt greit.

Jeg kan svare for Nordlands del. Det er brukt f.eks. veldig mye energi og midler på å bevare de 16 videregående skolene og de 28 studiestedene som vi har spredt utover fylket. Det lyses nå ut fylkeskommunale stillinger med fleksible arbeidssteder og stillinger med fritt arbeidssted innad i fylket. I veiadministrasjonen er det nå flyttet langt flere stillinger ut fra Bodø enn da Statens vegvesen hadde ansvaret. Det bygges eksempelvis ikke nytt fylkeshus i Bodø fordi det ønskes at man flytter ut funksjoner.

Til spørsmålet som jeg ønsker å stille: Hva tror statsråden det gjør for en kommune som Beiarn når Helfo legger ned fem statlige arbeidsplasser – ikke mange, men viktige for Beiarn? Eller Leirfjord, som mistet 20 da barnevernsinstitusjonen ble lagt ned?

Statsråd Linda Hofstad Helleland [12:12:04]: Jeg må presisere: Det var overhodet ikke min intensjon å kritisere fylkeskommunen. Tvert imot forsvarer jeg det fylkeskommunen gjør, fordi fylkeskommunen sentraliserer i Nordland. Jeg tror Senterpartiet og Arbeiderpartiet i Nordland sentraliserer statlige arbeidsplasser fordi de mener at det gir et bedre tilbud til sine innbyggere.

Så er det litt vanskelig for meg å stå her og svare for hver eneste statlige arbeidsplass som er lagt ned i ulike kommuner i hele Norge innenfor ulike sektorer som andre statsråder har ansvaret for. Jeg håper Senterpartiet kan ha forståelse for det. Mitt utgangspunkt er at vi fortsatt skal ha en aktiv lokaliseringsspolitikk. Vi skal aktivt legge til rette for at vi også etablerer og får flest mulig arbeidsplasser i privat sektor i distriktene. Men når vi ser at samfunnet er i endring, tjenester er i endring, folk trenger ikke å reise milevis for å oppsøke et kontor når de kan trykke på en tast i stua og få fikset tjenesten, kan vi ikke opprettholde kontorer bare for å opprettholde kontoret.

Kari Anne Bøkestad Andreassen (Sp) [12:13:13]: For å svare på mitt eget spørsmål: Jeg vil påstå at statlige arbeidsplasser er betydelig viktigere samfunnsbyggere i distriktkommuner enn i store bykommunene. Det hjelper distriktene lite å flytte fra Oslo til Trondheim. Jeg mener det er et virkemiddel regjeringen kunne ha brukt dersom det var et reelt ønske om vekst og bosetting i hele landet, og jeg er veldig enig med ordføreren i Beiarn som sa etter Helfo-nedleggelsen: «Så mye for at digitalisering skulle kunne gi arbeidsplasser i distriktene. Staten sier ett, og gjør noe annet. Dette er skikkelig trist.»

Til slutt: Hva tenker statsråden om at UDI nå velger å legge ned asylmottaket i Salangen, det eneste som har fagkompetanse på enslige mindreårige, for å flytte til det sentrale Østlandet? Hvordan lykkes regjeringen innen-

for områdene digitalisering og distriktspolitikk når nå også Nasjonal kommunikasjonsmyndighet flytter fra bygda til byen, fra Lødingen til Tromsø?

Statsråd Linda Hofstad Helleland [12:14:03]: Det var flere spørsmål her, men til det siste representanten tok opp, om flytting av Nkom og den ene arbeidsplassen fra Lødingen, så er ikke det avklart ennå. Der er det en dialog mellom departementet og Nkom om prosessen, så endelig beslutning er ikke fattet.

Det representanten og jeg er enige om, er at statlige kompetansearbeidsplasser er viktig i Distrikts-Norge, og derfor er det bra at regjering og storting ønsker at statlige arbeidsplasser etableres utenfor Oslo. Den linjen ligger fast.

Så synes jeg det er veldig gledelig når vi nå nettopp fikk melding om at Nord-Norge er blant regionene i Europa med lavest arbeidsledighet i 2020. Det tyder på at her er det arbeidsplassene i privat sektor som gir oss velferd, som gir skatteinntekter, og jeg kunne ønsket at vi hadde snakket litt mer om det enn bare om at staten skal være eneste svar på alle problemer i distriktene.

Spørsmål 9

Nils T. Bjørke (Sp) [12:15:28]: «Hordaland har hatt ein auke i statlege arbeidsplassar på 2 920 i perioden 2013–2019. Men auken i Bergen kommune har vore på 3 165, slik at det har vore ein reell nedgang i distrikta. Voss kommune har hatt ein nedgang på 90 arbeidsplassar og Ulvik kommune ein nedgang på 20 arbeidsplassar. Også i politiet er det sentralisert. I Odda hadde politiet, ifølgje SSB, 31 tilsette i 2016, medan det var 27 tilsette i 2020.

Kva gjer regjeringa for å snu sentraliseringstrenden og sikre distrikta i Hordaland statlege tenester og arbeidsplassar?»

Statsråd Linda Hofstad Helleland [12:16:11]: Jeg takker for spørsmålet. Jeg er glad for å få lov til å svare på disse spørsmålene, for jeg har et stort engasjement for det. Jeg så at representanten satt i salen også mens jeg besvarte de tidligere spørsmålene fra Senterpartiet, der jeg redegjorde for regjeringens lokaliseringsspolitikk, så deler av spørsmålet har jeg allerede svart på.

Som jeg kommenterte i svaret til representanten Fasteraune, er ikke alle statistikkendringer reelle endringer i antall arbeidsplasser. Endringer i organisasjonsform kan påvirke statistikken, og det gjelder for Voss, eksemplet som representanten tar opp. I underkant av 50 sysselsatte er knyttet til opprettelsen av det statlige aksjeselskapet Spordrift AS, som dermed er registrert som offentlig eid foretak.

Både sentralisering og urbanisering er internasjonale trender som preger bosetting og levekår over hele verden. Norge er i en særklasse når det gjelder å opprettholde levende lokalsamfunn over hele landet. Det skal være mulig å leve et godt liv uansett hvor man bor i Norge.

Her har jeg lyst til å trekke frem kommunenes rolle i å tilrettelegge for tjenester og arbeidsplasser. Kommunene kan spille en aktiv rolle for å få frem lokale ideer, i kraft av å være planmyndighet og tilrettelegger for næringsutvikling. Lokalt forankrede prosesser som integrerer nærings-, areal- og samfunnsutvikling er viktig for en helhetlig utvikling av lokalsamfunnet. Attraktive steder og aktivt næringsliv henger tett sammen og påvirker hverandre. Bredden i det lokale arbeidsmarkedet påvirker tilflytting, mens trivsel og gode tjenester får folk til å bli.

Siden representanten nevner politiet, vil jeg nevne at politireformen sikrer et operativt, synlig og tilgjengelig politi med kapasitet til å forebygge, etterforske og påtale kriminelle handlinger og dermed gi innbyggerne økt sikkerhet. Reformen har gitt større fagmiljøer og mer robuste politidistrikt og operasjonssentraler. Alle politidistriktene er styrket, og vi vil styrke bemanningen ytterligere i distriktene i årene fremover.

Så til Vestlandet. Jeg ser at det i Vestland fylkeskommune er redusert antall arbeidsplasser i de minste kommunene med nesten 30 pst. frem mot 2020. Den eneste kommunen med økning i fylkeskommunale arbeidsplasser på Vestlandet er Bergen. Jeg har igjen lyst til å forsvare det som Senterpartiet er med på i Vestland, for jeg har en genuin tro på og overbevisning om at fylkespolitikere der gjør disse vurderingene ikke ut fra at de ønsker å legge ned statlige arbeidsplasser i de minste distriktskommunene i Vestland, men de flytter dem til Bergen fordi det gir en bedre tjeneste til innbyggerne, med mer kvalitet, mer kostnadseffektivt og med mer tilgjengelighet.

Nils T. Bjørke (Sp) [12:19:14]: Eg er einig i at det er viktig med lokale arbeidsplassar i anna næringsliv, men då er det viktig at staten legg til rette. Eg skal ta eit lokalt døme med trafikkstasjonen på Voss. Tidlegare var det lokal sjef som styrte ressursane etter behov og kunne bruka folka på fleire område. Det vart delt opp i divisjonar der dei var i forskjellige båsar. Så begynner dei å snakka om nedlegging. Det var stor diskusjon. Dette er ei skjult nedlegging, for dei har framleis halv drift, dei har framleis oppkøyring, men dei har plukka vekk timane og folka lokalt, slik at næringslivet ikkje har tilgang til dei tenestene. Desse tenestene kan ein ikkje utføra digitalt. Dei er avhengige av å få dei gjorde lokalt. Før gjekk det fort å få seg ein time, anten ein skulle godkjenna køyretøy eller andre ting eller ha oppkøyring. I dag er det nesten umogleg fordi dei har skapt ei usik-

kerheit som gjer at folk har slutta, og så har dei ikkje tilsett nye folk på stasjonen. Er ikkje det eit typisk døme på korleis ein ikkje skal gjera det om ein skal styrkja lokalt næringsliv?

Statsråd Linda Hofstad Helleland [12:20:16]: Jeg er helt enig med representanten i at staten har et stort ansvar for å legge til rette for næringslivet for at det skal være enkelt å drive og enkelt å etablere nye arbeidsplasser. Derfor er det viktig at når de ulike sektorer, etater og direktorater gjør endringer, må man ikke bare se hva dette har av konsekvenser for i sin sektor. Man må se det i en helhet, hvilke konsekvenser det får for regionen og ikke minst for næringslivet, som representanten er inne på. Jeg er glad for at representanten vektlegger viktigheten av at vi som politikere legger til rette for at de arbeidsplassene som kommer innenfor privat sektor, som gir inntekter og finansierer velferden vår, får en enklest mulig hverdag.

Nils T. Bjørke (Sp) [12:21:19]: Men det er akkurat det som er poenget, at her prøver ein å leggja opp til det, og etter ei stund kjem det fram at nei, det er statistikk på at me ikkje har bruk for dei ressursane der. I dag er systemet i Vegtilsynet slik at ein må inn og booka timar. Så lenge dei timane ikkje er opna og ein ikkje får booka timar, ser det ut som det ikkje er aktivitet på plassen. Dei har jo bruk for tenestene, men dei får ikkje dekt behovet. Dei må reisa lange vegar for å få dekt dei tenestene, og det er snakk om å ha aktive miljø.

På Voss hadde me 14 Helfo-arbeidsplassar, ei av dei betre avdelingane i landet. Men når det overordna prinsippet er at sentralisering er løysinga, vart dei òg lagde ned og flytta vekk, i plassen for å byggja oppunder det lokale miljøet som var der, med kunnskapsarbeidsplassar som var viktige for bygdane. Totalen i dette, med så mange ting, er det som gjer at frustrasjonen vert stor ute i bygdene.

Statsråd Linda Hofstad Helleland [12:22:16]: Det forstår jeg, men vi ser at både Høyre i regjering og Senterpartiet i ledelsen i veldig mange fylker velger å sentralisere fordi man er satt der som politiker for å gi en best mulig tjeneste til innbyggerne og ikke for å bevare kontorer. Jeg er enig i at digitalisering og teknologi ikke bidrar til at alt kan løses på nett, tvert imot. Men det frigjør kapasitet sånn at vi med de varme hendene, sykepleierne, eller om det er politiet, kan bruke ressursene der, på dem som trenger det mest, i de operative stillingene ute, for innbyggerne våre. Så kan alt annet som er mulig å løse digitalt, løses digitalt. Men igjen – man må se dette i en større sammenheng, hvilken betydning det får for regionen og for næringslivet. Derfor er det viktig å ha en koordinerende rolle for å ivareta distriktspolitiske hensyn.

Spørsmål 10

Liv Signe Navarsete (Sp) [12:23:47]: «Det er ei utfordring å skaffe nok folk til nytt MPA-miljø på Evenes, både støttepersonell, teknikarar og pilotar. Konsekvensen av regjeringa sitt vedtak i 2016 om å leggje ned Andøya var ei rasing av eit MPA-miljø som var bygd opp gjennom fleire tiår. Å samle maritim overvaking og QRA på Evenes, nok ei av Høgre sine sentraliseringar, har som andre sentraliseringsvedtak frå regjeringa negative konsekvensar.

Korleis vil statsråden sikre at sentraliseringa ved Evenes ikkje fører til svekt norsk operativ evne til maritim overvaking?»

Statsråd Frank Bakke-Jensen [12:24:30]: Jeg skal ikke bruke veldig lang tid, men vi må kanskje kikke litt på begrepet «sentralisering», sånn som Senterpartiet bruker det nå. På Andenes bor det 2 500 innbyggere, i Evenes kommune bor det 1 350. Noen arbeidsplasser til Evenes kan jeg vanskelig se kan karakteriseres som sentralisering, i alle fall. Men spørsmålet til representanten Navarsete om kompetanse i Luftforsvaret og på basene vår er veldig godt, uavhengig av populistisk retorikk.

Vi gjør en del for å bygge opp kompetansemiljøet i Forsvaret på mange måter. Vi har en utdanningsreform, vi har en ny militær ordning. For Luftforsvaret er det også viktig at vi nå har stor økning i antallet stillinger. Vi forsøker å få produsert så mange piloter som mulig. Vi samarbeider tett med fylkeskommunene når det gjelder fagutdanning, for tidligere sto Forsvaret for mye av utdanningene selv, og når praksistida var ferdig, konkurrerte gjerne Forsvaret med sivile kapasiteter om disse folkene. Vi er nå i samarbeid med fylkeskommunene i Troms og Finnmark, Nordland, Trøndelag og også med luftfarten, flyselskapene, om flyteknikerlinje, sånn at vi kan gi gode estimater på behovet framover. Det har ført til at vi nå antakelig vil øke antallet linjer på disse feltene, slik at vi har flere å velge mellom når behovet melder seg i framtida.

Evenes ble valgt tuftet på en helhetlig vurdering av operative og økonomiske forhold. Det å drifte både overvaking og QRA-kapasitet fra Evenes er sett som et veldig godt tiltak. Det bygges en rad baser der, vi gjør tilgjengelig boliger for dem som skal ansettes på basen. Vi jobber tett med Harstad og Narvik for å synliggjøre en arbeidsmarkedsregion, noe jeg tror vil gjøre det lettere å rekruttere folk også for å gjøre jobben på Evenes.

Liv Signe Navarsete (Sp) [12:26:49]: Eg snakkar i dette tilfellet om sentralisering av tenestene som naturlig er.

I ein artikkel i NRK Nordland kom det fram at Narvik by ligg nokre kilometer utanfor den absolutte grensa

for kor langt unna Forsvaret kan busette personell frå basen på Evenes. Då saka vart utgreidd vart det ikkje gjort ein full KVV1- og KVV2-prosess, men ein fekk i alle fall eit inntrykk av at Narvik skulle få nytte godt av denne flyttinga. Kvifor vart ikkje denne avstanden, som har kome fram no, drøfta i avgjerdsgrunnlaget, og kan statsråden garantere at vi ikkje får fleire overraskingar som har personell- og kostnadskonsekvensar i utbygginga på Evenes?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [12:27:41]: Når det gjelder arbeidsmarkedsregionen, som også inkluderer Narvik, er det en sak. For det første er det gitt en dispensasjon, sånn at Narvik inkluderes. Så har jeg sagt at vi skal ha en strategi som tenker arbeidsmarkedsregion og muligheter for at man som par skal kunne jobbe på Evenes – den andre er kanskje på universitetet i Narvik eller på sykehusene i Narvik eller Harstad. Vi har tatt grep om det. Nå jobber vi med en strategi for å se arbeidsmarkedsregionen under ett, sånn at det skal være mer attraktivt å bosette seg i regionen og bli mer attraktivt å jobbe på Evenes.

Liv Signe Navarsete (Sp) [12:28:21]: Det er viktig at departementet oppfyller alle utgreiingspålegg som er. I KS1-rapporten når det gjeld hangarplassering på Evenes flystasjon, som vart endra grunna manglande utgreiing, kom det fram at MPA, maritime patruljefly, på Evenes ikkje er utgreidd i ein full KVV- og KS-prosess.

I ein slik prosess burde nettopp tilhøvet for tilsette, både rekruttering og det å halde på dei som er, vore eit viktig tema. Me ser det no både i helikoptermiljøet på Bardufoss, i MPA-miljøet på Andøya og etter kvart på Evenes at Forsvaret har store problem med både å halde på tilsette og å rekruttere tilsette. Kvifor var ikkje dette ein del av avgjerdsgrunnlaget til Stortinget? Det kunne ha vore viktig å ha diskutert i den konteksten som den saka var i.

Statsråd Frank Bakke-Jensen [12:29:16]: Vi har brukt de utredningsmodellene som Stortinget og Finansdepartementet har pålagt oss, alt etter størrelsen på investeringsprosjektene.

Det er ikke sånn at dette ikke har vært vektlagt. Personell har vært vektlagt både når det gjelder Evenes, når det gjelder den videre aktiviteten på Andenes, og når det gjelder ny aktivitet, sivil aktivitet, gjennom omstillingsarbeidet på Andenes for å kartlegge hvor mye av personellet der som kan tenke seg å gjøre noe annet. Også når det gjelder helikopterkapasiteten på Bardufoss, har vi jobbet med personell for å sikre at vi har personell nok. Jobben mot fylkeskommunen, fagutdanningen, er en del av det bildet.

Spørsmål 11

Martin Kolberg (A) [12:30:06]: «Havarikommisjonen etter fregatthavariet i november 2018 konstaterer i sin rapport 21. april at havariet kunne vært unngått, men besetningen hadde ikke blitt gitt «gode nok forutsetninger til å kunne håndtere scenarioet de stod i ulykkesnatten». For lite tid og ressurser var blitt satt av til å øve på komplekse havarisituasjoner. I tillegg til tapt forsvarsevne beløper de økonomiske kostnadene etter havariet seg til flere milliarder kroner.

Hvilke vurderinger gjør statsråden av ansvar og konsekvenser etter fregatthavariet?»

Statsråd Frank Bakke-Jensen [12:31:00]: Først har jeg lyst til å takke for et godt, presist og bra timet spørsmål. Dette er en alvorlig sak.

Jeg er fortsatt veldig glad for at vi kan si at det ikke gikk liv tapt ulykkesnatta. Det vil altså si at Sjøforsvaret agerte i tråd med havariledelse og prioriterte liv og helse. Så vil jeg berømme Havarikommisjonen for det undersøkelsesarbeidet de har lagt ned, og takke for to meget gode og konkrete rapporter.

Jeg har hele tiden vært opptatt av at vi skal bruke de statlige institusjonene vi har for å gjøre dette arbeidet sånn at vi er helt sikre på at vi avdekker alt som skal avdekkes i dette. Det er viktig. For det første har jeg det konstitusjonelle ansvaret for Forsvarets virksomhet, for det andre er det viktig at vi sikrer å ivareta verdier, men også å ivareta personell i framtida.

Mitt inntrykk er at rapportene fra Havarikommisjonen, både nummer én og to, er veldig gode. Det mest alvorlige vi ser der, er at de beskriver en forsvarssektor som har manglende evne til å lære av feil. Det er noe både jeg og forsvarssjefen er tydelige og klare på at skal gripes tak i. Så må jeg få påpeke at Forsvaret og Forsvarsmateriell fortløpende har tatt tak i forhold som har kommet fram i de ulike rapportene og i gjennomgangen som er gjort etter ulykken.

Det er noen tilrådinger i Havarikommisjonens rapport jeg vil trekke fram:

Styrking av sikkerhetsorganisasjonen i Sjøforsvaret er iverksatt. Videre ble fregattene lagt til kai i vinter for å utbedre sikkerhetskritiske tekniske forhold. Det viser at Forsvaret håndterer de sikkerhetsmessige tilrådingene på en god måte.

Det ble påpekt at opplæringen må styrkes. Det er allerede iverksatt tiltak for å styrke opplæringen, og den har blitt bedre. I tillegg vurderes det ytterligere tiltak nå.

Spørsmålet om jeg har tillit til Forsvarets ledelse har vært oppe. Ja, jeg mener de har vist at de har evne til å håndtere de utfordringene som er avdekket.

Vi jobber videre med tilrådinger som er i rapporten nå. En av dem er om dette har vært et skjær av bukken og

havresekken, tilsynsmyndighet kontra annet ansvar. Det har vi gått inn i nå og rydder opp i, sånn at det heller ikke skal være mistanke om det.

De alvorligste spørsmålene ligger nå hos Riksadvokaten, det rettslige med hensyn til havariet, og det mener jeg vi som rettsstat skal være nøye med å poengtere. Det er domstolene som skal inn og se på de mest alvorlige tilfellene, og der vil jeg gjerne avvente Riksadvokatens uttalelser før jeg kommenterer.

Magne Rommetveit hadde her teke over presidentplassen.

Martin Kolberg (A) [12:33:52]: Jeg slutter meg selv sagt til det som statsråden sier om at det var usedvanlig fint og lykkelig at liv ikke gikk tapt. Jeg konstaterer nå at statsråden her i stortingssalen sier at han tar det konstitusjonelle ansvaret. I så måte er dette bra. Så kommer han inn på alle tiltakene.

Da kommer vi til det som på en måte er kjernen i saken. Det er bra at man har en læringsevne i Forsvaret, slik statsråden nå sier, men ulykken skjedde altså, og da blir spørsmålet: Var det politiske presset på at fregattene skulle seile mye mer enn de opprinnelig gjorde, en av grunnene til at dette skjedde? Og jeg vil spørre statsråden: Visste statsråden og departementet noe, hadde de fått informasjon fra Sjøforsvaret om at de var i en marginal og kanskje i en farlig situasjon med det mannskapet og den opplæringskulturen som de hadde før ulykken skjedde?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [12:34:57]: Vi jobber nå også med Havarikommisjonens delrapport nummer to for å gi svar til den. En del av det som var overraskende, det som har vakt oppsikt i media, var da Havarikommisjonen i sin rapport nummer to sa at skipet ikke var avstengt ved evakuering, at lukene ikke var skallet. Det har vi vært inne og sjekket, det er også funn som er gjort i Forsvarets rapporter tidligere, og det er funn som nå behandles av Sjøforsvaret for å kunne gi gode svar på det. Det kan nok finnes forklaringer som passer.

Vi har ikke seilt fregattene våre det remmer og tøy kan holde, og vi har ikke vært gjort oppmerksom på at vi var på kritisk nivå når det gjaldt aktivitet og bemanning. Det er ting som er kommet opp i de rapportene som har vært levert etter havariet.

Martin Kolberg (A) [12:35:59]: Når det gjelder det siste, vil jeg si at det er fint at statsråden er så ærlig på dette, for da er det mulig at vi kan komme til bunns i en kultur som har brakt oss i denne situasjonen. Det er veldig alvorlig for oss alle, og det er selvfølgelig alvorlig for statsråden, som er konstitusjonelt ansvarlig.

Jeg vil si at det vi har opplevd her, er et eksempel på at man ikke har god nok kommunikasjon mellom departementet og – i dette tilfellet – Sjøforsvaret, at vi er kommet i en veldig alvorlig situasjon ved at vi mistet en fregatt og milliarder av kroner har gått til bunns og er på havets bunn, og at det da er så vanskelig å tenke seg: Hvem har ansvaret for det? Statsråden har sitt ansvar. Han sier nå at han ikke har blitt informert, og da gjentar jeg presist spørsmålet: Hva tenker statsråden om at han ikke visste at mannskapet ikke var tilstrekkelig kvalifisert til å kunne føre en av våre fregatter? Hva tenker han om det?

Statsråd Frank Bakke-Jensen [12:37:10]: I det spørsmålet ligger det implikasjoner som på et vis fordekker skyld allerede. Det er jeg ikke villig til å gå inn på, det er jeg ikke villig til å kommentere før Riksadvokaten kommer med sine juridiske vurderinger av det som ligger i den delen.

Det er kommet opp at man på den ene siden har god nok opplæring, all den tid noe så alvorlig skjedde og man klarte å berge alle. Så er det kommet spørsmål om bruken av personell og antall arbeidsoppgaver, som vi nå vurderer. Deler av det har vi kompensert for ved at vi har etablert ekstra besetning, deler av det har vi kompensert for ved at vi har satt inn «Maud» som forsyningsfartøy.

Men når det gjelder akkurat det å gå inn og si eksplisitt at det var den feilen eller de feilene som gjorde at dette skjedde, vil jeg avvente med å bedømme det til jeg har hørt Riksadvokatens slutning.

Spørsmål 12

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:38:39]: «Dagens regjering har gjennomført en rekke sentraliseringsreformer, blant annet gjennom tvangssammenslåing av kommuner og fylker. Skedsmo, Sørumsdal og Fet ble tvunget sammen til tross for resultatet av folkeavstemning i alle tre kommuner. Regjeringen har sagt at kommunereformen skal fortsette. Daværende kommunalminister ga i svar til undertegnede 10. september 2019 støtte til lokale Høyre-politikere på Øvre Romerike som jobber for sammenslåing.

Mener statsråden det bør gjennomføres nye kommunesammenslåinger i Akershus i neste stortingsperiode?»

Statsråd Nikolai Astrup [12:39:20]: Regjeringen jobber for å styrke kommunenes forutsetninger for å levere gode og likeverdige velferdstjenester, for å kunne drive en helhetlig og bærekraftig samfunns- og næringsutvikling, for å ha en bærekraftig og robust økono-

mi og for å styrke sitt eget lokaldemokrati. I mange tilfeller vil større kommuner være den beste løsningen for å oppnå dette, og som alltid er det beste utgangspunktet for å bygge en ny og større kommune at de involverte kommunene selv ønsker sammenslåingen. Men dette tror jeg vi faktisk avklarte i forrige uke, representanten og jeg.

Tidligere Akershus fylke er et geografisk område hvor bebyggelsen mange steder henger sammen på tvers av kommunegrensene, og hvor mange innbyggere daglig reiser over kommunegrenser for ulike gjøremål. Det er med andre ord et geografisk område der samfunnsutviklingen har løpt fra kommunegrensene.

Tidligere i år mottok jeg en rapport fra NORCE om utfordringer i områder med sammenhengende bybebyggelse på tvers av kommunegrensene. Hovedkonklusjonen er at til tross for mange velfungerende interkommunale samarbeid om ulike tjenester, fører den administrative oppdelingen av byområdene til konkurranse mellom kommunene om innbyggere og bedrifter og til tids- og ressurskrevende samarbeidsprosesser. Konsekvensene er bl.a. byspredning og overforbruk av arealressurser. Studien gir grunnlag for å hevde at den administrative oppdelingen av byområdene hemmer funksjonsdyktigheten til de lokale folkestyrene og effektiviteten til lokalforvaltningen.

I 2016 var den faglige anbefalingen fra daværende fylkesmann i Oslo og Akershus at dette geografiske området burde bestå av ni kommuner. Jeg mener det er både hensiktsmessig og fornuftig med flere sammenslåinger her fremover. Det vil kunne gi en mer helhetlig og samordnet utvikling i regionen. Det er imidlertid opp til lokalpolitikere i disse kommunene å bestemme om de ønsker å starte prosesser med sikte på sammenslåing.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:41:17]: Jeg takker for svaret.

Nå er det altså sånn at kommunene i Akershus, til liks med kommuner i andre deler av Norge, har vært gjennom omfattende prosesser de senere årene for å vurdere spørsmålet om kommunesammenslåing. De aller fleste kommunene har endt opp med at de ønsker å fortsette som egen kommune. For eksempel har samtlige kommuner på Øvre Romerike valgt å fortsette som egen kommune. Det er det befolkningen ønsker. En meningsmåling som lokalsamfunnsforeningen tok opp, viste at et stort flertall i Akershus ønsker å bestå som egen kommune. På Øvre Romerike var det 72 pst. som svarte at de ønsket å bestå som egen kommune, kun 18 pst. sa at sammenslåing kunne være aktuelt.

Hvorfor mener statsråden at en på tross av det skal kjøre på med videre kommunesammenslåinger i Akershus?

Statsråd Nikolai Astrup [12:42:14]: Jeg er klar over at det har vært omfattende prosesser. Noen steder har det ført frem, og andre steder har det ikke ført frem. Jeg tror at dette mange steder også er et spørsmål om en modningsprosess. Det ser vi f.eks. nord i Gudbrandsdalen, hvor man jo også var gjennom en omfattende prosess for å avklare om man burde slå seg sammen, men hvor Senterparti-ordførerne nå har kommet til at det er fornuftig å se om man kan gjøre ting annerledes, fordi det kan gi bedre tjenester til innbyggerne.

Jeg besøkte Bodø i fjor høst, og da kunne ordføreren fortelle meg at man nærmest hver uke fikk henvendelser fra kommunene rundt Bodø om Bodø kunne drifte tjenestene på deres vegne, fordi de ikke var i stand til å drifte dem selv. Da utfordret jeg henne på det samme: Ville det ikke da vært fornuftig med kommunesammenslåing, og hvorfor sa dere nei i sin tid da vi hadde prosessen? Hun sa: Vel, dette er også en modningsprosess. Jeg tror nok det er mye sant i det.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:43:16]: Det er jo ingen kommuner i Norge, ei heller under tidligere regjeringer, som har blitt nektet sammenslåing, hvis de involverte kommunene ønsket det. Det som er den store forskjellen i den siste perioden, er at man har hatt en statlig styrt prosess, der man forsøker å tvinge kommuner sammen, og der det av Høyre, Kristelig Folkeparti, Venstre og Fremskrittspartiet også er blitt gjennomført tvangssammenslåing av kommuner, mot den klart uttrykte folkeviljen. Det har gjort at man i mange kommuner, eksempelvis i Akershus, har måttet bruke utrolig mye ressurser på den prosessen, istedenfor det som er det viktigste for kommunene: å gi gode tjenester til folk i sin egen kommune.

Når kommunene har sagt nei, folket sier nei: Hvorfor mener statsråden at en allikevel skal presse på for nye kommunesammenslåinger i Akershus, istedenfor at kommunene kan konsentrere seg om å gi gode tjenester til innbyggerne, i tråd med det innbyggerne selv ønsker?

Statsråd Nikolai Astrup [12:44:18]: Jeg er veldig glad for at representanten tar opp spørsmålet om gode tjenester, for det er Senterpartiet fint lite opptatt av i debatten om dette; det er geografi over funksjon – og det mener jeg er svært uheldig. Det sentrale spørsmålet er: Hva slags kommunestruktur er det som gjør at kommunene kan levere på de plikter og oppgaver de har? Det er mye mer komplekse og spesialiserte oppgaver kommunene skal løse i dag, enn det det var da Senterpartiets foretrukne kommunestruktur så dagens lys, på midten av 1960-tallet. Mye har skjedd.

Jeg har ingen intensjon om å tvinge kommunene i det gamle Akershus fylke til å slå seg sammen, men jeg har sagt at jeg tror situasjonen kommer til å modnes, slik

at flere kommuner kommer til å komme frem til at de ønsker å slå seg sammen, fordi de ser at det er til innbyggernes beste.

Spørsmål 13

Ole André Myhrvold (Sp) [12:45:31]: «Siden 2013 har norske kommuner tatt nabopraten og kjørt omfattende prosesser knyttet til kommunestruktur. Utallige timer og kroner er brukt. I Adresseavisen 21. februar skriver statsråden som svar på avisens ønske om tydeligere statlige føringer i kommunereformen: «I denne stortingsperioden er ikke det aktuelt.» Det kan tyde på at statsråden mener det er aktuelt i neste periode.

Hvorfor respekterer ikke statsråden de valg innbyggere og folkevalgte har tatt for eksempel i Marker, Råde og Hvaler?»

Statsråd Nikolai Astrup [12:46:06]: Det korte svaret er at jeg respekterer de valgene som er tatt, men ettersom det ville blitt en litt kjedelig utveksling mellom representanten og meg, hvis jeg skulle nøye meg med det, vil jeg legge til noe.

Jeg mener debatten om kommunestruktur bør handle om kommunenes evne til å levere gode tjenester til innbyggerne, legge til rette for arbeidsplasser og næringsliv og utvikle kommunene i tråd med innbyggernes forventninger og fremtidige behov. Kommunene står overfor store utfordringer i årene som kommer, uavhengig av hvilke partier som til enhver tid sitter i regjering. Vi vet at mange kommuner sliter med fraflytting, utfordringer med å tiltrekke seg rett kompetanse, økende utgifter i helse- og omsorgssektoren og store infrastrukturbehov. På toppen av dette har kommunene en viktig rolle i arbeidet med å nå bærekraftsmålene og å håndtere klimautfordringene.

Norge er et langstrakt land, og kommunene har svært ulike forutsetninger for å løse disse oppgavene. Noen vil klare det utmerket. Andre sliter allerede. I et møte med spredtbygde kommuner i Finnmark i forrige uke uttalte en rådmann følgende: I denne kommunen består helse- og sosialavdelingen av én person, og de siste fem månedene har det vært meg.

Han satte med det ord på et problem for mange spredtbygde kommuner. De har store problemer med å rekruttere nok fagfolk og innfri de krav og forventninger Stortinget og innbyggerne har til dem. 90 pst. av de mest spredtbygde kommunene sier selv at de har utfordringer med å tiltrekke seg rett kompetanse. 67 pst. av be driftene sier det samme. Svaret for mange av disse kommunene er omfattende interkommunalt samarbeid. Det er mye bra med interkommunalt samarbeid, men samtidig er dette et tegn på at kommunene ikke klarer å

innfri generalistkommuneprinsippet, og det er en utvikling som Stortinget bør ta på alvor.

Kommunereformen har ikke endret på grunnstrukturen i Kommune-Norge. Det er fortsatt 120 kommuner med under 3 000 innbyggere, og halvparten av landets kommuner har under 5 000 innbyggere. Samtidig ser vi også utfordringer med fragmentert kommunestruktur i mer sentrale kommuner der sammenhengende byområder er delt mellom flere kommuner. Det fører til mindre helhetlig planlegging og dårligere løsninger for innbyggerne.

Alt dette taler for at flere kommuner kommer til å ta nabopraten i årene fremover. Jeg har allerede nevnt kommunene nord i Gudbrandsdalen hvor lokale Senterparti-ordførere allerede har startet. Flere vil se at man står sterkere sammen enn hver for seg. Jeg har derfor tro på at det vil bli langt flere kommunesammenslåinger de neste årene, og det mener jeg er fornuftig.

Det beste utgangspunktet for en kommunesammenslåing er at kommunene selv ønsker det. Kommunestyrene i Marker, Råde og Hvaler vedtok for snart fem år siden at de ønsker å fortsette som egne kommuner. Det er et vedtak jeg respekterer. Det kan godt hende at det forblir slik i disse kommunene. Samtidig tror jeg mange kommuner i Norge vil vurdere sine alternativer i årene fremover, rett og slett fordi Norge har endret seg siden dagens kommunestruktur så dagens lys på 1960-tallet. Oppgavene er flere og langt mer komplekse og spesialiserte.

Representantens parti ser seg helst tilbake i møte med fremtiden, men før er en tid vi aldri får igjen.

Ole André Myhrvold (Sp) [12:49:03]: Jeg kan love statsråden at vi ser framover. Vi ønsker best mulig tjenester for innbyggerne, uansett om de bor i store eller små kommuner. Tallenes tale er jo ganske klar, fordi innbyggere i små og mellomstore kommuner er over snittet fornøyd med de tjenestene de får. Så lager statsråden et problem av at kommuner velger å samarbeide om tjenester, og at de da ikke kan kalles generalistkommuner. Men det er jo sånn at hvordan kommunene ønsker å løse tjenestene sine, er ikke opp til oss i Stortinget, like lite som vi legger oss opp i om Høyre-styrte kommuner privatiserer sine tjenester.

Skiptvedt, Hvaler, Aremark, Rakkestad, Marker, Våler og ikke minst Høyre-styrte Råde er kommuner som har positive vedtak om å være egne kommuner. Mener statsråden at de folkevalgte i de kommunene ikke har skjønt konsekvensene og ikke har like store forutsetninger for å vurdere framtiden, tjenestetilbudet og økonomi som det statsråden har?

Statsråd Nikolai Astrup [12:50:00]: Det har jeg da heller ikke sagt. Men jeg mener som sagt at stadig flere

kommuner kommer til den erkjennelsen at det er nødvendig å tenke nytt også om kommunestrukturspørsmålet. Det gjelder særlig i spredtbygde kommuner hvor jeg mener representanten ikke tar inn over seg i stor nok grad hvilke utfordringer kommunene faktisk sliter med når det kommer til å rekruttere fagfolk for å kunne gjøre de lovpålagte oppgavene som Stortinget har gitt dem. Det er en utfordring jeg mener vi må ta på alvor. Jeg vet at det å samle inntrykk fra hele landet er noe partilederen til representanten er opptatt av, men her mener jeg man må lytte bedre til de faktiske utfordringene som kommunene har, og da vil man også komme til den konklusjon at det er nødvendig å gjøre noe.

Ole André Myhrvold (Sp) [12:51:06]: Tilfeldigvis har jeg bakgrunn som ordfører i en av de sammenslåtte kommunene. Riktignok var det en tvangssammenslåing, men jeg har vel aldri opplevd, da jeg kom fra næringslivet og inn i kommunal sektor, en sektor som er så innovativ og framoverlent som det kommunal sektor er. Det var imponerende å se hvordan de kommunalt ansatte fra rådmannen og til hjelpepleieren var framme i skoa for å utøve tjenester på en kostnadseffektiv god måte til innbyggerne.

Margret Hagerup, statsrådens partikollega, var ute i Stavanger Aftenblad og sa at staten må begynne å tegne kartet, og at vi må ta i bruk tvang. Kan jeg ut fra de svarene statsråden nå har gitt meg her i dag, konkludere med at Høyre ikke kommer til å gå for tvang, og ikke kommer til å gå for at en sentralt skal tegne kommunekartet i neste fireårsperiode?

Statsråd Nikolai Astrup [12:52:03]: Nå begynner representanten å gjenta seg selv, ikke minst hans kollegaer. Disse spørsmålene svarte jeg på i flere omganger i forrige uke. Hvis representanten lurte på hva svaret er, kan han gå tilbake og lese referatet.

Jeg er helt enig i at kommunenes omstillingsevne er imponerende, ikke minst i den pandemien vi står i nå. Samtidig er det en kjensgjerning at det er mange kommuner i Norge som ikke har kommuneoverlege i en tid hvor vi står i en pandemi. Hvorfor har de ikke det? Jo, fordi de ikke klarer å rekruttere. Vi har mangel på sykepleiere i mange kommuner. Hvorfor det? Jo, fordi nyutdannede sykepleiere ikke ønsker seg til en kommune hvor fagmiljøet består av én, kanskje to andre nyutdannede sykepleiere. Dette er realiteten for mange kommuner, og det er en realitet som Senterpartiet overhodet ikke tar inn over seg, og som jeg synes er litt overraskende. Det er altså ingen svar å spore fra Senterpartiet om hvordan vi skal sørge for at Kommune-Norge står styrket, og hvordan vi kan sørge for levende lokalsamfunn over hele landet. Det er kun å se seg tilbake til en tid som er forbi. Det er ikke svaret.

Spørsmål 14

Arne Nævra (SV) [12:53:24]: «Vegloven § 27 åpner for at bompenger kan benyttes «til investeringar i faste anlegg og installasjonar for kollektivtrafikk på jernbane, inkludert sporveg og tunnelbane». Jernbaneutbygginger er kostbare, og regjeringen har ikke maktet å prioritere midler til vedtatte utbyggingsformål på jernbanen, og målene for gods på bane virker fjernere enn noensinne.

Vil statsråden vurdere å bruke bompenger fra store, trafikkerte veier til å finansiere jernbaneutbygginger på samme strekning der det er stort behov?»

Statsråd Knut Arild Hareide [12:54:04]: Veglova § 27 gir heimel for å krevje inn bompengar, og det går fram at bompengar òg kan nyttast til investeringar i infrastruktur for kollektivtrafikk på jernbane, inkludert trikk og T-bane. Denne moglegheita er i dag nytta for investeringar i byområde for T-bane, bybane og trikk, men da ikkje for jernbane. Finansiering av jernbanen blir sett på som eit statleg ansvar.

Alternativ bruk av bompengar til investeringar i bane kan derfor tenkjast å vere mogleg, i teorien, å bli brukt for strekningsvise jernbaneinvesteringar i transportkorridorar utanfor byområde. Det opnar vegtrafikklova for. Dette vil likevel krevje at denne alternative bruken av bompengar gir det transportmessig beste tilbodet i korridoren gjennom at det er meir lønsamt å satse på jernbane framfor veg.

Nytteprinsippet er eit sentralt prinsipp ved bompengefinansiering, spesielt på dei strekningsvise prosjekta, ved at dei som betaler, skal ha nytte av prosjektet, og omvendt, at dei som har nytte av prosjektet, skal betale for dette. Dette prinsippet vil etter mi vurdering bli krevjande å oppfylle ved at bilistar på ein strekning skal betale bompengar som skal gå til utbygging av jernbane.

Det er òg slik at bompengefinansiering krev lokalpolitisk tilslutning og vedtak. Dette er eit heilt sentralt prinsipp og vil òg måtte krevjast ved ei eventuell bompengefinansiering av jernbaneutbygging, og eg er usikker på om det er ein lokal betalingsvilje som er stor nok, om dette er noko lokalpolitikarar vil vurdere som aktuelt.

Eg meiner at bompengenivået slik det er lagt til grunn i den nasjonale transportplanen som no blir behandla her på Stortinget, er tilstrekkeleg, og at me skal ta på alvor at bompengebelastninga for veldig mange kan opplevast å vere nær ei smertegrense. Eg ønskjer derfor ikkje å opne for å krevje inn ytterlegare bompengar for å finansiere jernbaneutbygging, sjølv om dette i teorien kan vere mogleg ut frå lovgrunnlaget. Eg meiner at utbygging på jernbanen skal vere eit statleg ansvar, og dette er òg eit ansvar regjeringa tar. I ny Nasjonal transportplan for perioden 2022–2033 er det lagt til grunn ei

styrkt satsing på person- og godstransport på jernbanen, og det er føreslått nær 400 mrd. kr nettopp til dette føremålet dei neste tolv åra.

Oppsummert: Det er riktig som representanten Arne Nævra peiker på her, det er ei reell moglegheit, men eg vil stå for det prinsippet at finansiering av jernbanen er eit statleg ansvar, og eg meiner òg me har vist vilje til å auke det. I mitt første budsjett var det ikkje tvil om at det området eg prioriterte sterkast, var nettopp å auke jernbaneutbygginga, ja, til og med tok eg ned vegløyvingane for å få det til.

Arne Nævra (SV) [12:57:07]: Jeg takker statsråden for svaret. Han henviser til prinsipper om at det er staten som skal betale for jernbane, og det er for så vidt greit, og det er jo SV enig i. Men det er ikke noe prinsipielt annerledes at bilister betaler for bedre jernbanetilbud, f.eks. for å få bedre plass på veiene, sånn som det også gjelder i byene, i byvekstavtalene. Bilistene har jo faktisk nytte av det. Gjennom forurenser-betaler-prinsippet er det også slik at man kan yte en innsats for miljøvennlig transport, og bilene vil jo uansett bidra til mikroplastforurensing, svevestøv og ikke minst beslaglegge mye areal.

Kunne en ikke tenke seg at det kunne være aktuelt, f.eks. der det er skrikende behov for mer jernbane, f.eks. på strekninger i Østfold, med et norsk-svensk samarbeid ved f.eks. Svinesund, der vi har en korridor sammen med vei, og hvor det er skrikende behov for jernbane, f.eks. avstanden ned til Gøteborg. Kan ikke statsråden tenke seg noen sånne strekninger?

Statsråd Knut Arild Hareide [12:58:13]: Representanten Arne Nævra peiker på den openberre samalikninga med f.eks. kollektivtransport og jernbane, og eg innrømmer òg i dette svaret at ja, det er nokre felles trekk her som gjer at ein kunne vurdert det. Men eg har landa på at eg trur ikkje det er ein riktig måte å gjere det på. For det første har dei byvekstavtalane me har gått inn på, og det å auke bompengebelastninga gitt ein lokal motstand. Eg er ikkje nokon motstandar av bompengar, men eg er opptatt av at me skal ha legitimitet bak dei vala me gjer. Eg er redd for at ein sånn politikk, når me veit kor kostnadskrevjande det er med jernbaneutbygging, ikkje er vegen å gå for å få tilslutning til meir jernbane, for oss som ønskjer det. Eg trur det vil opplevast som lokal, sterk motstand, og eg meiner at me må stå for prinsippet om lokale vedtak på bompengar, òg om me vel å gjere det på jernbanen.

Arne Nævra (SV) [12:59:21]: Jeg takker igjen for svaret. Vi skal huske på at det var en meningsmåling i 2012 – det er noen år siden nå – som viste at nesten 40 pst. mente at dette kunne være en god idé. Dette

kom opp i forbindelse med den siste NTP-en som de rød-grønne hadde ansvaret for, det var inne der, og det var snakk om at det også skulle vurderes videre, men så ble det altså et regjeringsskifte.

Da er spørsmålet til statsråden: Hvordan skal vi klare å finansiere jernbanen? Det er jo noe som kan få en statsråd søvnløs. Er det bare gjennom ordinære budsjetter? Det er nøkkelspørsmålet. Ser statsråden at vi overhodet kan komme i mål med større satsinger uten nye finansieringsformer? Har han tenkt på avgift, f.eks. på gods på vei på enkelte strekninger, over lange avstander? Har han tenkt på øremerkede flyavgifter til jernbane på de samme strekningene? Har han tenkt på låneopptak fra staten til store investeringer for framtidige generasjoner? Dette er bare tre-fire ideer. Har han tenkt over dette?

Statsråd Knut Arild Hareide [13:00:23]: Det politiske fleirtallet i Noreg har på ti år meir enn tredobla det me vel å investere og bruke på jernbane. Det er veldig bra. Me har òg diskutert i denne sal – og representanten Arne Nævra har vore med – eksempelvis Oslo–Stockholm, der me ser på alternative finansieringsmåtar, og det er i alle fall nokon som seier i det offentlege ordskiftet at det vil dei kunne vere villige til å gjere. Eg trur òg at det at me får fleire utbyggingsmiljø, kan vere med på å hjelpe til. Men nettopp det at me no har ei tredobling, at me er villige til å bruke den typen midlar framover, trur eg er det avgjerande for å lykkast med dette.

Så synest eg prinsipielt at det vil ikkje vere dei store forskjellane på om det er T-banedrift, kollektivtransport eller jernbane, men som ein som ønskjer å satse på jernbane, trur eg ikkje dette er eit verkemiddel som vil gi oss det store løftet. Eg trur òg det vil skape ein motstand mot jernbanen, og det er det siste eg ønskjer.

Spørsmål 15

Fra representanten Jorodd Asphjell til forsknings- og høyere utdanningsministeren:

«Det siste året har virkelig vist oss hvor viktig det er å jobbe for gode og trygge møteplasser for studenter for å forebygge ensomhet. Det er viktig å satse på langsiktige tiltak for å bedre studenters trivsel i studiebyene. Nybygg på Studentersamfundet i Trondhjem er blant de beste, største og potensielt billigste forebyggede tiltakene mot ensomhet blant studenter i Trondheim og vil sikre bedre studentvelferd for mange kommende generasjoner.

Er statsråden enig i dette, og hvilke tiltak vil han iverksette for å bedre tilbudet?»

Presidenten: Dette spørsmålet er trekt tilbake.

Spørsmål 16

Mona Fagerås (SV) [13:02:10]: «Årets helse- og trivselsundersøkelse blant norske studenter viser at 45 pst. sliter psykisk og over halvparten er ensomme. Dette er langt flere enn tidligere. Andelen som sier de sliter med alvorlige psykiske plager, har økt fra 32 pst. i 2018 til 45 pst. i 2021. Andelen som sier de har selvmordstanker, er nesten doblet. Dette er skremmende tall og kan føre til stort frafall.

Hvilke konkrete tiltak har regjeringen iverksatt for å bedre studentenes trivsel, og hva gjør regjeringen for å forhindre frafall?»

Statsråd Henrik Asheim [13:02:54]: La meg takke representanten Fagerås for å gi meg anledning til å svare på spørsmål om studentenes trivsel og hvordan regjeringen arbeider for å forhindre frafall blant studentene.

Først vil jeg si at jeg ikke er overrasket over at studentene i mindre grad enn tidligere er fornøyd med studiesituasjonen sin. Tallene fra Studentenes helse- og trivselsundersøkelse synliggjør svært tydelig effektene av en hverdag preget av nedstengning. Veldig mange studenter har knapt fått opplevd hva det nye studiestedet deres har å by på, fordi store deler av samfunnet vårt har vært stengt i lang tid. Det påvirker også selvsagt muligheten til å bli kjent med nye mennesker. Jeg forstår godt at mangelen på kontakt med medstudenter og mindre engasjerende forelesninger er det studentene oppgir som de største utfordringene.

Samtidig vil jeg berømme alt det gode arbeidet som har skjedd i regi av institusjonene, studentorganisasjonene og samskipnadene for å følge opp studentene i en svært vanskelig tid. Siden i fjor høst har vi hatt to ekspert- og arbeidsgrupper som har foreslått tiltak både for den psykiske helsen og for gjennomføring og studieprogresjon for studentene. Ekspertgruppen som vurderte og anbefalte tiltak for oppfølging av studenter ved fagskoler, høyskoler og universiteter høsten 2020, anbefalte tiltak som mer studentaktiv undervisning, å sørge for at alle har tilbud om å delta i seminargrupper e.l., alternative treningstilbud, sosiale lavterskeltilbud, tilgang til psykisk helsehjelp, osv.

Dessverre har koronasituasjonen hatt konsekvenser også våren 2021. Universiteter, høyskoler og fagskoler har tilpasset seg de løpende endringene i tiltaksnivå for å gi studentene et best mulig utdanningstilbud, slik at de kan opprettholde sin motivasjon og studieprogresjon. De sterke begrensningene i tilgang til læresteder vi har hatt i deler av landet, medfører imidlertid betydelige utfordringer for de berørte institusjonene og for studentene. Derfor opprettet Kunnskapsdepartementet en arbeidsgruppe som skulle vurdere og foreslå praktisk

gjennomførbare tiltak som skulle sikre best mulig studieprogresjon våren 2021. Arbeidsgruppen leverte sin rapport 9. april, og den foreslår tiltak som institusjonene selv kan sette i gang, som å forlenge vårsemesteret for å ta igjen utsatt aktivitet, og den foreslår også tiltak myndighetene kan vurdere, som massetesting av studenter.

Jeg har bedt universitetene og høyskolene følge opp begge rapportene, og departementet vurderer oppfølging av tiltakene som er rettet mot myndighetsnivå.

Vi har også brukt betydelige midler det siste året på å få på plass sosiale lavterskeltilbud og lønne studenter for å få i gang aktiviteter og til å følge opp medstudentene sine faglig. Regjeringen har lagt frem en studentpakke som bl.a. skal gå til faglig oppfølging, psykisk helse-tilbud og sosiale lavterskeltilbud. Dette inkluderer bl.a. 150 mill. kr til å ansette studenter ved institusjonene, 50 mill. kr til å gjøre det samme ved studentsamskipnadene, 20 mill. kr til samskipnadene for å styrke tilbudet, 10 mill. kr til å styrke studentenes psykiske helse og 20 mill. kr til å styrke samskipnadene også våren 2021.

Mona Fagerås (SV) [13:05:59]: Smitteverntiltakene har rammet studentene hardt, og vi i SV er svært bekymret for at denne utviklingen skal eskalere også etter at vi er ferdig med denne spesielle perioden som vi nå har vært inne i et år. Stadig flere studenter opplever alvorlige psykiske plager, og det er et klart behov for en styrket satsing på psykisk helse og gode studietilbud. For mange er plagene mer akutte enn at vi nå kan begynne å glede oss til neste semester. VG har tidligere i år avdekket ventelister for å få psykolog. En psykolog i Oslo har 30 ukers ventetid, og jeg tror ikke det er unikt. Hvordan vil regjeringen sørge for at studenter som trenger akutt hjelp, skal få det?

Statsråd Henrik Asheim [13:06:52]: Jeg er veldig enig i den problembeskrivelsen som representanten har, nemlig at vi er ikke ferdig med dette selv når vaksinen er satt i armen. For det første var tallene i SHoT-undersøkelsen før pandemien, altså for 2018, også urovekkende høye. Vi ser også at det vil være ettervirkninger av den situasjonen som vi har levd igjennom det året som har gått nå.

Det vi helt konkret har gjort, og som vi nå vurderer hva som skal forlenges av, er å gi 10 mill. kr ikke bare til lavterskeltilbudene, for jeg tror mange vil få det bedre av at man åpner mer opp og kan møte mennesker, men også 10 mill. kr til å ansette fagpersoner ute i samskipnadene for å avhjelpe det kommunale helsetilbudet, som også skal være oppe. I tillegg har vi styrket Mental Helses studenttelefon med 1,5 mill. kr, rett og slett for å sørge for at det skal være mulig å få kontakt med noen som kan henvise deg videre, hjelpe deg med å forbedre hverdagen din. Vi har også sagt at vi kommer til å komme

med en større pakke både for progresjon for studentene og for psykisk oppfølging av samfunnet vårt. Derfor har også Kjøs-utvalget nettopp lagt frem sin rapport.

Mona Fagerås (SV) [13:07:56]: Jeg er, som man kan skjønne, meget alvorlig bekymret for den psykiske helsen til studentene og synes denne regjeringen har prioritert feil når de har vært opptatt av å støtte næringslivet uten å stille krav til dem, mens studentene har måttet klare seg uten særlig støtte. Regjeringen har ikke vært villig til å sikre at også studenter som mottar lån og stipend fra Lånekassen og har opplevd inntektsbortfall som følge av covid-19-pandemien, har kunnet motta dagpenger, og den krisestøtten som har kommet til studentene, har kommet i form av mer lån, med det resultat at studentene sitter igjen med ekstra gjeld etter covid-19.

Er ministeren fornøyd med de krisepakkene som har kommet til studentene under pandemien, og vil statsråden gå i dialog med studentene om hvilke politiske tiltak som må iverksettes?

Statsråd Henrik Asheim [13:08:55]: Ikke bare vil jeg gå i dialog med studentene, det har jeg også hatt løpende gjennom dette. Jeg er også godt kjent med at det har vært politisk uenighet for så vidt mellom regjeringspartiene og SV i spørsmålet om man skal gi et lån, og om stipendandelen, men det er et veldig bredt flertall på Stortinget som har både pekt på Lånekassen som verktøy for inntektsbortfall og vært fornøyd med at stipendandelen økte til 40 pst. i den nye krisepakken. Det betyr i realiteten at de som har inntektsbortfall helt tilbake til sommeren 2020, kan få 26 000 kr i økt studie-støtte, hvorav 40 pst. er stipend, slik som resten av studielånet er.

Det er mange nedslående tall i SHoT-undersøkelsen. En av de tingene som faktisk går litt bedre, er studentenes økonomi. Det skyldes nok også at utgiftene har vært mindre. Noen har flyttet hjem. Vi vet også at det har vært mindre penger å bruke på ulike studentpuber og andre veldig hyggelige arrangementer som jeg gleder meg til åpner opp igjen. Men like fullt kan det tyde på at en del av de tiltakene vi har hatt, også har klart å kompensere på ett område for studentene, nemlig økonomi.

Spørsmål 17

Siv Mossleth (Sp) [13:10:21]: «Nå er det vår i Nordland. Reinen kalver, og smålammene slippes på beite sammen med voksensauene. Rein, sau og andre beitedyr er bærekraftig og klimavennlig matproduksjon som også bidrar til å holde det biologiske mangfoldet

og kulturlandskapet oppe. Dette kunne vært en idyll, men i mange områder av fylket er det store tap av beitedyr på grunn av rovvilt. Bedre bestandsreguleringer etterspørres, spesielt på gaupe og på jerveaktivitet i kystnære områder.

Er statsråden tilfreds med at dagens politikk marginaliserer beitenæringene?»

Statsråd Sveinung Rotevatn [13:11:06]: Den rovviltpolitikken som eg fører, er breitt forankra i Stortinget. Alle parti, i alle fall dei som var representerte på Stortinget i 2011, var einige om forliket som då vart laga. Eg meiner det forliket er eit godt kompromiss.

Eit berande prinsipp i rovviltpolitikken er at vi ønskjer å vareta både rovviltbestandane og beitenæringane. Ei slik todelt målsetjing er krevjande fordi det er ibuande konflikhtar mellom dei to ulike interessene.

Eg har likevel problem med å sjå kva som ville vore eit betre alternativ enn å ha ei slik todelt målsetjing, for eg ønskjer å vareta både rovvilt og beitedyr. Både rovviltforvaltinga og beitenæringane legg kvart år ned ein stor innsats for å klare den kombinasjonen.

At ein har lukkast med å forvalte ei todelt målsetjing utan at det vert krevjande for begge interessentar, er ikkje realistisk, men likevel viser f.eks. den store nedgangen i tap av sau til rovvilt dei siste åra at vi lukkast betre og betre. Det gjeld også i Nordland. I toppåret 2012, det vil seie etter at Senterpartiet hadde styrt dette i sju år, vart 4 600 sau og lam erstatta i Nordland, mens tala for i fjor viste ein reduksjon, ned til 2 800 sau og lam. I same tidsrommet har mengda sau på utmarksbeite vore relativt stabilt.

Tal frå Rovdata viser at bestandsmålet for gaupe vart nådd for fyrste gong den siste tiårsperioden i 2020 og då med ein yngling meir enn målet. Etter nokre år under bestandsmålet har også jervebestanden dei siste tre åra vore om lag på bestandsmålet. Målet er altså ti årlege ynglingar, og registreringane viste at det var elleve ynglingar etter hiuttak i Nordland.

Det er også sett eit regionalt bestandsmål for bjørn, men ein har så langt ikkje lukkast med å byggje opp ein bjørnebestand som gjer at det målet vert nådd. Så når representanten Mossleth her etterspør betre bestandsregulering, er det viktig å hugse på at vi er svært nær dei måla for jerv og gaupe i Nordland, og at vi ligge ein del under når det gjeld bjørn framleis.

Når ein veit kor krevjande det er kvart år å skulle treffe eksakt på eit tal av ynglingar i ein viltbestand, meiner eg det er grunn til å seie at bestandsreguleringa for både gaupe og jerv i Nordland fungerer godt, i og med at ho er tett opp til bestandsmåla som er sette.

Det som er ei større utfordring i Nordland, er at ein ikkje har lukkast godt nok med å føre ei tydeleg sonefor-

valting. Sjølv om størrelsen på rovviltbestandane ikkje har vore noko særleg større enn bestandsmåla, er det ei utfordring at ynglingane skjer både i område prioritert til rovdyr og i område prioriterte til beitedyr. Resultatet av den situasjonen er at det vert lite føreseieleg for beitenæringa.

Trass i at soneforvaltinga ikkje har fungert godt nok i Nordland, vil eg likevel understreke at forvaltinga følgjer situasjonen tett for å få til ei best mogleg oppfølging av den todelte målsetjinga også der. Blant anna har Miljødirektoratet fatta vedtak om å avlive både mordyr og kvalpar av jerv ved ein hilokalitet i Nordland no, og ein vil fortløpande vurdere behov for ytterlegare tiltak ut over sesongen.

Siv Mossleth (Sp) [13:14:14]: Balanseringen av rovviltforliket er ikkje bra. Gauperegistreringen i Nordland er ikkje bra. Det har vært sendt gjentatte henvendelser om å få bedre gauperegistreringer.

Så snakker statsråden om soneforvaltning. Dersom han mener at Statsforvalterens forslag til rovviltplan vil gi en bedre soneforvaltning, kan jeg fortelle statsråden at da ville over 70 pst. av rovviltsonene være i reinens kalvingsland. Det kan umulig være en bra soneforvaltning.

Vindmølleparken ved Kalvvatnan i Bindal er stoppet, men reindriften kan ikke ha rein der på grunn av store rovviltplager. Vi vil at folk skal kunne bo i hele Norge, og beitenæringen er viktig for distriktene. Å knekke reindriften og beitebasert landbruk – er det et ledd i sentraliseringen?

Statsråd Sveinung Rotevatn [13:15:23]: Det går bra med beitenæringane våre. Det ser ein bl.a. på at talet på lam og sau på beite er stabilt også i Nordland. Det er det også nasjonalt. Så det er ikkje i det heile nokon som er i ferd med å knekkje noko som helst. Tvert imot, vi er for at vi skal ha livskraftige beitenæringar. Så vil det vere ei ibuande spenning med dyr på utmarksbeite opp mot rovvilt dersom ein er med på at vi skal ha rovvilt i Norge, og det trur eg Senterpartiet er for, sjølv om eg av og til er litt i tvil. Då må vi klare å løyse den konflikten på ein god måte.

Når vi no har klart å få ned tapet av sau og lam frå toppen vi hadde mens Senterpartiet styrte politikken, til den nedgangen vi har sett mens vi har styrt, må det vere grunn til å glede seg over det.

Så vert det no igjen sagt at tala, som er den beste vitenskapelege dokumentasjonen vi har, er feil. Det er litt vanskeleg å halde seg til når svaret alltid skal vere at fakta ikkje stemmer. Vi må styre på fakta, noko anna er veldig vanskeleg å halde seg til.

Siv Mossleth (Sp) [13:16:24]: Vi har reineiere som mister 75 pst. av kalvene til rovvilt i Nordland, til tross for at driften er sterkt preget av forebyggende tiltak – mer kraftfôr, mindre beite og unaturlig drift. Tapene er voldsomme, men verken uttak av rovvilt eller erstatning står i forhold til tapene. Samenes erfaringsbaserte rovviltkunnskaper blir lite lyttet til.

Jeg kjenner reineiere som forgivevis ringer SNO, Statens naturoppsyn, gang etter gang for å tipse dem om hvor de bør lete etter jerv – de finner ikke jerv.

Lærte forvaltningsmyndighetene noe etter reinmassakren i Nordland i fjor, eller vil vi se en reprise? Det er søkt om fellingstillatelse på bjørn, det er søkt om fellingstillatelse på jerv, men i fjor var det over 90 reinsdyr som måtte bøte med livet før en eneste fellingstillatelse ble gitt i Børgefjell. Skal vi ha samme massakren i år også?

Statsråd Sveinung Rotevatn [13:17:30]: Det er grunn til å merke seg at både kvotejakta på gaupe og lisensfellinga på jerv i Nordland har vore effektiv denne vinteren. Heile jaktkvoten, som Miljødirektoratet gav på gaupe, er fylt. I tillegg vart 14 av dei 19 dyra som nemnda vedtok når det gjaldt lisensfelling av jerv, tek-

ne ut under den ordinære lisensfellinga. Det er eit bra resultat. Det betyr at jegerane langt på veg har lukkast med å regulere bestanden.

Det er, som eg nemnde, også slik at det er fatta vedtak om å gjere eit hiuttak i Nordland i tillegg til det på jerv. Det gjer vi nettopp for å sørgje for at vi klarer å vareta den balansen, fordi vi ikkje ønskjer å oppleve store tap av rein til rovdyr, og for at vi regulerer etter bestandsmåla. Ein skulle tru det var noko som representanten frå Nordland fann grunn til å glede seg over, at ein faktisk følgjer dei måla som er sette, og at ein lukkast med å ta ut dei dyra ein skal ta ut. Då må det vere det som er teiknet på ein vellukka politikk i tråd med Stortingets føringar.

Presidenten: Då er sak nr. 2 over.

Sak nr. 3 [13:18:40]

Referat

Presidenten: Det ligg ikkje føre noko referat. Dermed er kartet for i dag ferdig handsama. Ber nokon om ordet før møtet vert heva? – Så er ikkje sett, og møtet er heva.

Møtet slutt kl. 13.19.

